

Måndagen den 31 Januari 1870.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 29 och protokollet för den 24 dennes.

Herr Hazelius: Jag anser mig böra bemöta den anmärkning, som möjligen kan göras, att då jag eger ledningen af de arbeten, för hvilka Herr Nordenfelt begärt förhöjdt anslag, jag icke sjelf härom väckt motion. Jag bör då förklara, att enär Regeringen icke framställt något förslag om höjande af anslaget till topografiska korpsen, jag icke heller ansett mig böra vända mig till Representationen med en begäran i sådant afseende; men då nu en motion i detta syfte blifvit väckt, anser jag ingen grannlagenhet förhindra mig att förorda motionen till Stats-Utskottets benägna och synnerliga uppmärksamhet. Motionären har fullkomligt rätt, då han säger att af de tre karteverken, det ekonomiska, det geologiska och det topografiska, det sistnämnda är fullständigast, det allmännast begäneliga, det mest framskridna, samt det, hvars kartor mest köpas. Dess betydelse är numera i främsta rummet alldeles icke militärisk, utan är framför allt annat geografisk, statistisk och nationalekonomisk, och dess värde är således hufvudsakligen af allmän och fredlig art och beskaffenhet, ehuru anslaget till detsamma är uppfördt under den Fjerde Hufvudtiteln.

Vid detta karteverk äro anställda åtta gravörer; och arbetet för hvarje kartblad erfordrar en tid af tvänne år. Det vore då angeläget att utgifningen kunde påskyndas. Såsom motionären upplyser, är utaf de omkring 60 kartblad, som erfordras för kartläggning af hela landet söder om Gelle, 27 utgifna och 14 under arbete. Önskligt vore, att de återstående snart kunde blifva färdiga att utgifvas. Jag vill erinra att icke någon enda officer af topografiska korpsen har någon inkomst af anslagets förhöjning; de enda, som deraf kunna få fördel, äro de officerare af arméen, som kommenderas till arbetena samt de nya gravörer, som skulle anställas.

Motionären har föreslagit att aftryck kunde tagas af topografiska

korpsens plåtar, innan terrängen blifvit inlagd, för att kunna till andra kartändamål begagnas. Jag vill då nämna att sådant ganska lätt låter verkställa sig, och att den karta öfver norra jernvägsriktningarne, som nu blifvit i Kammaren utdelad, är på detta sätt åstadkommen. Den är ett aftryck af topografiska korpsens kartplåtar, hvilket blifvit lagdt på sten och sedan afdrag deraf tagna.

Under nuvarande förhållanden äro visserligen höjda anslag inga välkomna förslag, men, då denna begärda förhöjning är ringa i förhållande till det stora värde, som åsyftas, synes det mig, att motionen vore förtjent af Riksdagens bifall.

Jag anhåller att dessa mina ord må få åtfölja hänvisningen till Stats-Utskottet.

Herr Statsrådet Abelin: Då anslaget till topografiska korpsens arbeten nedsattes till det belopp, som för desamma nu är anvisadt, skedde sådant utan något initiativ från Regeringens sida.

Chefen för nämnda korps gjorde till 1870 års statsreglering framställning om anslagets förhöjande till det belopp, motionen afser, och har äfven nu ifrågasatt ett ökad anslag; men någon åtgärd i denna riktning har jag, till följd af Riksdagens nyligen fattade beslut om anslagets nedsättning, ansett mig icke kunna föreslå.

Att emellertid jag, i betraktande af det stora gagn, som ett skyndsamt fullbordande af korpsens karteverk skulle tillskyndas det allmänna, och med hänsyn jemväl dertill att, genom anslagets nedsättande till dess nuvarande belopp, ett viktigt bildningsmedel undandragits arméens officerare, hvilka nu af bristande medeltillgångar icke kunna till dessa arbeten kommenderas, med största tillfredsställelse skulle se, om Riksdagen ville lemna bifall till motionärens förslag. Detta beder jag härmed att få förklara, och anhåller att dessa mina ord måtte få åtfölja remissen till Stats-Utskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning och uppå gjord proposition hänvisades dessa yttranden till Stats-Utskottet.

Föredrogs Herr Häggströms den 29 dennes bordlagda motion, N:o 17, angående en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t om undersökning fram till riksgränsen af en föreslagen väganläggning emellan Stensele kyrka och Hæmnes eller Mo kyrka vid Ranfjorden, och i sammanhang dermed, jemlikt Kammarens beslut, motionärens ofvannämnda dag afgifna anförande, innehållande en ändring af motionen; och blef densamma jemte anförandet hänvisad till ett Tillfälligt Utskott.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr Häggströms den 29 dennes bordlagda motion, N:o 18, om anvisande af medel för anläggning af en fyr på skäret Gråklubben vid Skags udde norr om Ornsköldsvik.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr von Geijers den 29 dennes bordlagda motion, N:o 19, angående förändrad löne-reglering för indelta arméens befäl.

Föredrogs och hänvisades till Lag-Utskottet Herr Hammar-hjelms den 29 dennes bordlagda motion, N:o 20, om ett tillägg i 1 § 2 mom. af Kongl. Förordningen den 14 April 1866, angående jords eller lägenhe tsafstående för allmänt behof.

Föredrogs och hänvisades till ett Tillfälligt Utskott Friherre von Essens den 29 dennes bordlagda motion, N:o 21, angående Upsala och Stockholms läns förening till ett landshöfdingedöme och Söder-törns förläggande till Nyköpings län.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Friherre von Essens den 29 dennes bordlagda motion, N:o 22, om anvisande af medel för norra stambanans fortsättning från Upsala öfver Söderfors till Margretehill.

Föredrogs Herr Frisks den 29 dennes bordlagda motion, N:o 23, angående en underdänig anhållan hos Kongl. Maj:t, att oktroj för någon ny sedelutgifvande enskild bank icke vidare må beviljas.

Herr Frisk: Till min nu ifrågavarande motion, angående aflåtande af en underdänig skrifvelse, att Kongl. Maj:t täcktes tills vidare icke bevilja någon oktroj åt ny enskild sedelutgifvande bank, ber jag att få göra ett tillägg. Jag vill nemligen, ifall Riksdagen behagar bifalla mitt berörda förslag, derjemte vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte besluta att på de orter, der sedelutgifvande enskild bank ernar upphöra med sin verksamhet eller eljest behofvet sådant kräfver, må bildas endera banker under solidarisk ansvarighet med minst 1,000,000 R:drs grundfond, deri Riksbanken skulle ingå såsom delegare för halfva teckningssumman och den andra hälften få tecknas af enskilde, helst i orten boende personer, på enahanda grunder i öfrigt som de nu för filialbankerna gällande, dock med skyldighet för banken att uteslutande i rörelsen använda Riksbankens sedlar, eller ock att derstädes får af Riksbanken anläggas ett låneafdelningskontor, om Herrar Banko-fullmäktige anse ett sådant vara förenligt med Riksbankens sanna fördel; äfvensom att af Riksbankens tillgångar till dessa båda slag af banker skulle tills vidare få användas högst 2,000,000 R:dr R:mt.

Jag anhåller att detta tillägg måtte få åtfölja min ifrågavarande motion vid densammas remiss till Banko-Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandet hänvisades till Banko-Utskottet.

Föredrogs Herr Frisks den 29 dennes bordlagda motion, N:o 25, angående förhöjning af bevillningen å enskilda bankers sedelutgifning.

Herr Rydqvist: Ehuru äfven jag väckt motion i detta ämne, vill jag dock redan nu yttra mig derom.

Om jämförelse anställles emellan Riksbankens och de enskilda bankernas utelöpande sedelstock för tio år sedan, och vid slutet af sistlidne års tredje kvartal, så befinnes, att de sistnämnde vid 1859 års slut hade utelöpande kreditsedlar för 26,041,000 R:dr samt den 30 Sep-1869 till ett belopp af 34,028,000 R:dr; alltså hade dessa bankers sedelstock under besagde tid ökats med 7,987,000 R:dr.

Riksbanken åter hade år 1859 utelöpande sedlar för 34,204,000 R:dr, men den 30 September 1869 allenast för 26,016,000 R:dr; alltså hade Riksbankens sedelstock under dessa år minskats med 8,188,000 R:dr, eller ungefär lika mycket som privatbankernas hade ökats.

Det säger sig sjelf, att en så ofantlig fördel, som den att få utgifva löpande, öfver hela riket spridda, såsom "mynt" cirkulerande skuldsedlar för beloppet af mångfaldiga millioner, samt på så låga valörer som 5 och 10 R:dr. och hvilken fördel vinnes på det allmännas eller på Riksbankens bekostnad, bör motsvaras af en någorlunda billig uppföring. Men så är dock icke för närvarande förhållandet hos oss. Vi veta nemligen, att de enskilda bankerna, utom bevillning enligt andra artikeln Bevillnings-förordningen, endast erlægga skatt, enligt tredje artikeln samma förordning, med 2 per mille eller $\frac{1}{5}$ procent af den utelöpande sedelstocken.

Se vi deremot på andra länder, så finna vi t. ex. att i Norge, enligt lagar af 1842 och 1857, hvilka berättigat "Norges bank", den enda sedelutgifvande bank, som finnes och får finnas i nämnda land, till vidsträcktare sedelutgifningsrätt, än den i 1816 års oktroj bestämda, Staten förbehållit sig att, för en viss andel i vinsten på denna utvidgade sedelutgifning få aktier i banken.

I följd af denna bestämmelse hade Norska statskassan bekommit i utdelning på dessa aktier

år 1865 . . .	specier 11,354.
" 1866 . . .	" 15,456.
" 1867 . . .	" 18,848.
" 1868 . . .	" 20,787.

hvaraf man således ser, att statskassans inkomst af den banken förunnade, vidsträcktare sedelemissionsrätt är för år stigit högst anseeligt.

Uti England tillskyndas staten inkomst af Engelska bankens ("Bank of England") samt privatbankernas sedelemissioner dymedelst, att för hvarje 100 pound af medelbeloppet eller värdet af cirkulerande

sedlar, erlægga bankerna för hvarje halfår 3 sh. 6 d., eller 7 sh. om året, som motsvarar något öfver $\frac{1}{3}$ procent; hvarförutan de få betala i inkomstskatt 5 d. pr pound sterling, som motsvarar något öfver 2 procent af inkomsten. Och är minsta sedelvalören i Stora Britannien ett pound sterling, eller 18 R:dr R:mt.

I Förenta Staterna få väl nationalbankerna, enligt kongressakten den 3 Juni 1864, utgifva sedlar å så låga valörer, som å 1, 2 och 3 dollars; men icke mer än $\frac{1}{6}$ af de utelöpande sedlarne (hvilka aldrig få öfverstiga beloppet af 300 millioner dollars) får lyda å mindre än 5 dollars, och så snart betalning i klingande mynt inom Förenta Staterna återtagits, utsläppas icke vidare till någon nationalbank sedlar å mindre än sistnämnda valör, motsvarande cirka 19 R:dr R:mt. (Blanketterna till dessa bankers sedlar, alla lika, erhållas nemligen under de i nyssnämnda kongressakt bestämda vilkor från Skattkammerdepartementet).

Beskattningen för cirkulerande sedlar samt för depositioner, hvilken något modifierats genom Kongressakten den 30 Juni 1864, är åter sådan, att bankirer och banker betala:

1:o) $\frac{1}{4}$:dels procent i månaden på medeltalet af alla depositioner af penningar, att betalas vid uppvisandet eller på tid;

2:o) $\frac{1}{4}$:dels procent i månaden på medelbeloppet af bankens kapital, utöfver hvad banken innehar i Förenta Staternas obligationer;

3:o) $\frac{1}{2}$:dels procent i månaden, eller en procent om året, på medelbeloppet af cirkulerande checks, (invisningar) sedlar och andra obligationer, hvilka cirkulera eller äro afsedda att cirkulera såsom penningar, med undantag likväl för hvad som ligger i bankens hvalf, eller inlösts eller deponerats för samma bank;

4:o) en tilläggsafgift af $\frac{1}{2}$:dels procent i månaden på medeltalet af nyssnämnda cirkulerande belopp *utöfver* 90 procent af bankens kapital. Hvarförutan i inkomstskatt får betalas, af inkomst

öfver 600 till och med 5,000 dollars	5 procent
” 5,000 ” ” ” 10,000 ”	7 $\frac{1}{2}$ ”
” 10,000 ” ” ” ”	10 ”

Jag har mig icke bekant, att någon ändring i dessa bestämmelser sedan år 1864 egt rum, hvaremot jag inhemtat af sednaste rapporten utaf kontrollören för penningväsendet, afgifven den 12 Juni 1869, att nationalbankerna då hade cirkulerande sedlar för 295 millioner dollars, depositioner för 587 millioner och en reservfond å 82 $\frac{1}{2}$ millioner dollars, hvilket, i förening med öfriga i denna rapport lemnade sakuppgifter, tyckes ådagalägga, att dessa nationalbanker, oakadt den ganska dryga beskattningen, befinna sig i en särdeles god ställning.

Vilja vi härefter se till, huru stor den skatt varit, som de enskilda bankerna hos oss för sedelutgifningsrätten erlagt, så finna vi, att den samma utgjorde:

år 1862	R:mt R:dr	76,272.
” 1863	”	73,978.
” 1864	”	71,074.
” 1865	”	66,118.
” 1866	”	74,411.
” 1867	”	75,722.
” 1868	”	77,609.

Således, oansedt privatbankernas sedelstock oupphörligt tilltagit, visar sig, att under vissa år beskattningen å sedelemissionen, i stället för att ökas, minskats.

Å alla dessa förhållanden ber jag få fästa uppmärksamheten; och då Statsverket har behof af förhöjda skatter, samt dessa, i min tanke, ej kunna med mera rättvisa drabba någon än de sedelutgifvande bankerna, hvad deras sedelemission angår; så har jag, för min del, tagit mig friheten föreslå, att Riksdagen måtte besluta förhöjning af den i tredje artikeln 15 § Bevillnings-förordningen stadgade afgift för enskilda bankernas sedelutgifningsrätt från $\frac{1}{3}$:del till en procent; men då emellertid Herr Frisks nu ifrågavarande motion endast afser en sådan förhöjning till $\frac{1}{2}$ procent, förbehåller jag mig att, då min motion förekommer till behandling, åter få yttra mig.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandet hänvisades till Bevillnings-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr Ros' den 29 dennes bordlagda motion, N:o 26, om anvisandet af ett förslagsanslag å 5,000 R:dr för anställande under innevarande år af trigonometriska mätningar inom Westerbottens län för det ekonomiska kartverket.

Föredrogs Friherre Raabs, Adam, den 29 dennes bordlagda motion, N:o 27, om fastställande af det vilkor för medels beviljande till norra och östra stambanornas fortsättning, att de skola byggas smalspåriga.

Herr Reuterswärd: Den af Friherre Raab väckta motion innebär utan tvifvel en tänkvärd sanning, och jag anhåller derföre att få beledsaga densamma med några ord. Jag hoppas att Stats-Utskottet skall taga jernvägsfrågan noga i öfvervägande och egna Friherre Raabs motion allt det afseende den förtjenar.

Om tankarne äfven kunna vara delade om hvilken sträckning man bör gifva åt den norra banan, så tror jag dock att man är ense derom, att banan bör gifvas en vestlig riktning, för att kunna gagna bergslagerna, och för att gagna bergslagen måste nödvändigt komma att anläggas en mängd bibanor, ledande till stambanan. Dessa bibanor, som naturligen komma att byggas af enskilda, och således så billigt som möjligt, torde icke blifva bredspåriga, utan allmänt smalspåriga, och det är således af synnerlig vigt att stambanan får samma spårvidd. De skäl, som motionären framlagt, äro ganska beaktansvärda, nemligen besparing i anläggningskostnaden, billigare materiel, och billigare underhållskostnader. Derjemte är det ock af vigt att, då man anlägger jernväg i en kuperad trakt och der vintrarne äro längre, hvarigenom det erfordras större arbete och längre tid af

året behöfves att hålla banan fri från snö, det smalspåriga systemet följes, enär det naturligen kostar mindre att hålla en smalare bana fri än en bredare bana. Den beräkning, som motionären gjort angående skillnaden i kostnad för anläggning af en bredspårig och en smalspårig bana, synes mig ingalunda för högt tilltagen; emedan, enligt min öfvertygelse, smalspåriga banor kunna byggas för ett pris hälften mindre mot de bredspåriga, och det vore särdeles önskligt om man på detta sätt kunde inbespara några millioner. Det är af motionären åsyftadt, att jemväl den östra stambanan borde byggas smalspårig, men i det afseendet är jag från honom skiljaktig. Ty då Östgöta-linien utgör en länk i ett bredspårigt jernvägssystem, vore det efter min tanke oklokt att vidtaga en sådan åtgärd. Deremot anser jag att i orterna norr om Mälaren smalspåriga banor böra anläggas, hvarigenom åt Staten ovilkorligen beredes en stor besparing, och det blir möjligt att för samma kostnad åstadkomma så mycket större, ja dubbel väglängd.

Jag anhåller att dessa mina ord måtte få åtfölja remissen till Stats-Utskottet.

Herr Hasselrot: Då jag eger närmare kännedom om tvänne jernbanor, byggda efter det smalspåriga systemet, beder jag att få yttra några ord. De af mig nu omnämnda banorna äro Herrljunga—Borås- och Herrljunga—Uddevalla-banan, af hvilka den förra kostar minst $\frac{1}{3}$ mindre än en bredspårig bana och anläggningskostnaden för den sednare var ändå lägre än för den förra. Att begge dessa banor fullkomligt motsvara sitt ändamål, derom eger jag fullkomlig visshet och kan intyga att så är förhållandet; och kan jag, hvad särskildt beträffar Herrljunga—Uddevalla-banan, nämna att jag af trafikchefen å denna bana, hvilken är en i sitt ämne utmärkt skicklig person, fått det meddelande, att en sådan smalspårig bana kan fullkomligt befördra allt det gods, som behöfver fraktas å densamma, och synes mig att det vore i allo lämpligt att den norra banan blefve smalspårig.

Jag förenar mig med de Herrar, som förordat de smalspåriga jernbanorna.

Herr Troilius: Öfvertygad, såsom jag är, att Stats-Utskottet vid denna riksdag likasom vid två eller tre föregående tillfällen, då ungefär enahanda fråga varit väckt, skall egna densamma en noggrann granskning, kunde det visserligen anses öfverflödigt att vid remissen af nu ifrågavarande motion framställa några anmärkningar; men angelägen att resultatet af pröfningen måtte blifva öfverensstämmande med landets sanna fördelar, anhåller jag likväl att få fösta Utskottets uppmärksamhet på några härvid afsevärda omständigheter.

När man vill jemföra de två slagen af jernvägar, s. k. smal- och bredspåriga, med hvarandra till anläggnings-, samt underhålls- och trafik kostnad, så är det nödvändigt att icke allenast göra jemförelsen i klump utan att derjemte noga göra sig reda för hvarje detalj som ingår i kostnaden för det hela och tillse i hvad mån en olika spårvidd derpå utöfvar inflytande. Jag anhåller att i detta afseende få erinra derom att kostnadsförslaget för den nu under byggnad varande

smalspåriga banan mellan Christiania och Drammen angifver anläggningskostnaden per mil för denna bana till mera än 900,000 R:dr med 14 skålpunds räler och stigningar 1 på 70, under det att den bredspåriga banan emellan Falköping och Jönköping i ganska svår terräng med stora brobyggnader samt med 21 skålpunds räler och högsta stigning 1 på 100 blott kostat 523,650 R:dr milen.

Vill man nu på förhand utreda den antagliga skilnaden i anläggningskostnaden för en bana om $3\frac{1}{2}$ fots och en dylik om 3 fot $8\frac{1}{2}$ tums spårvidd i samma terräng, med samma lutningsförhållanden, lika beskaffad öfverbyggnad och för samma trafik och således lika beskaffade transportmedel med undantag af bredden, så finner man att den olika spårvidden endast kan utöfva inflytande på jordarbetet, utgräfning och fyllning samt bergsprängning, på broarnes bredd, trummornas längd, vägbroars och vägportars storlek, ballastens bredd samt sliparnes längd; men deremot icke det ringaste inverkar på kostnaden för matjordsbeklädnad, slutplanering, dikning, omläggningar af vägar, stängsel, räler och rälstillbehör jemte dessas nedläggning, stationsplaner med vexlar, vändskifvor, husbyggnader, stationsinventarier, lokomotivstall, vattenstationer, vagnskjul, förrådshus, reparationsverkstäder, banvaktstugor, telegrafer och signaler, likasom endast i högst ringa grad på kostnaden för transportmedlen och expropriation af jordområde.

Rätt räknadt, skall man finna att verkliga skilnaden i anläggningskostnad på detta sätt icke blifver synnerligen stor, kanske blott 6 procent.

Motionären uppräknar bland fördelarne af smalspåriga banor särskildt de små och lätta lokomotiver, som användas på Drammen—Randsfjords-banan. Om Stats-Utskottet behagar taga kännedom om trafikchefens vid samma bana utlåtande derom af den 14 December 1868, grundadt på vunnit erfarenhet, så skall Utskottet äfven inse under hvilka förhållanden sådana lokomotiv kunna med någon fördel användas och tillika finna att samma förhållanden kunna ega rum vid en bredspårig bana samt betinga ett fördelaktigt användande af samma lokomotiv.

Beträffande inkomsterna af trafiken kan rimligtvis icke något inflytande tillskrifvas spårvidden, utan bero väl dessa likasom trafikens omfattning och storlek af helt andra vilkor, såsom ortens folkmängd och industriella utveckling samt behof af och tillfälle till varuomsättning.

Vidare kan spårvidden ej förorsaka någon skilnad i underhållskostnad i annat afseende än att, vid ombyten af sliprar, en längre sådan kan blifva något dyrare än en kortare. Likaså äro förvaltningskostnaderna fullkomligt oberoende af spårvidden.

Att döma af erfarenheten synas de sammanräknade drift- och underhållskostnaderna på de smalspåriga banorna hafva lemnat ett i förhållande till effekten ofördelaktigare resultat än de bredspåriga. De officiella trafikberättelserna gifva nemligen vid handen att centnermilen framförd *brutto* och *netto* last kostat på de bredspåriga banorna:

Norska Hovedbanan	respektive	0: 64 öre	och	2: 58 öre.
Kongsvinger-banan	„	0: 56 „	„	2: 16 „

Svenska Statsbanorna respektive 0: 47 öre och 2: 40 öre samt på de smalspåriga:

Hammar-Elverum	”	1: 22	”	”	8: 50	”
Throndhjem-Stören	”	1: 16	”	”	5: 50	”
Drammen-Rundsford	”	0: 78	”	”	4: 90	”

Att hela denna betydliga skilnad uteslutande beror på den olika spårvidden vill jag likväl ingalunda påstå.

Jag är långt ifrån att misskänna billiga jernvägars nytta vare sig att de äro smalspåriga eller banor med lätt öfverbyggnad och motsvarande transportmedel samt med provisionela byggnader öfverallt de lokala förhållanden göra dem ändamålsenliga; men hvad jag bestrider är förslaget att förlägga dem såsom länkar inuti ett förut befintligt system af banor af solidare beskaffenhet eller såsom föreningsvägar emellan skilda delar af ett dylikt system, beräknadt på större trafik af omvexlande beskaffenhet.

Tysklands jernvägsmän, som hafva en vida större erfarenhet i jernvägsväsendet än vi, hafva helt nyligen vid ett möte i Wien antagit vissa principer för hvad de kalla sekundära jernvägar och det vore måhända skäl att i denna fråga äfven taga kännedom om deras åsikter, för hvilka en redogörelse finnes tryckt uti “Organ für die Fortschritte des Eisenbahnwesens 1869.”

Friherre Raab: Jag anhåller att få till min motion yttra några ord och i någon mån bemöta de anmärkningar, som blifvit framställda af chefen för Jernvägs-styrelsen. Herrarne hafva alla den erfarenheten, att i större juridiska frågor det ofta händer, att våra största jurister sinsemellan äro af olika meningar, och nu inträffar samma förhållande äfven i fråga om jernvägsbyggnader och jernvägstrafiken. Jag var förliden sommar i Norge och sammanträffade der med chefen för jernvägsbyggnaderna i nämnde land, hvilken är en utmärkt man, och har jag funnit, att hans åsikter i frågan äro alldeles diametralt motsatta de åsikter, som chefen för styrelsen öfver våra jernvägar hyser. Jag må säga, att jag tvekar i min föreställning om hvilken af de båda sakkunnige männen må hafva rätt, ehuru jag lutar till den åsigt, som jag hört med värma framställas af den Norske jernvägschefen. Det har blifvit anfördt af Herr Troilius, att Drammen—Christiania-banan kostar 900,000 R:dr per mil, och att, då denna bana är smalspårig, det synes att kostnaderna för äfven de smalspåriga banorna ingalunda äro så billiga som man velat påstå. Den, som något känner till den terräng, genom hvilken denna bana framgår, kan dock ej undra öfver en sådan kostnad för denna bana, och den, som noga tagit kännedom om förhållandena, kommer verkligen till den öfvertygelse, att denna bana blifvit byggd för vida billigare pris än man kunnat vänta. Jag erinrar att banan från Stockholm till Södertelje kostat 1,400,000 R:dr per mil, och ingen torde kunna förneka att ju anläggningen af banan från Christiania till Drammen varit mycket svårare än af den från Stockholm till Södertelje. Således finnes i det anmärkta förhållandet om kostnaderna för Christiania—Drammen-banan icke något bevis för det påståendet, att de smalspåriga jernbanorna äro lika dyra som de bredspåriga. Vidare har det sagts, att Falköping—

Jönköpings-banan kostar blott omkring 550,000 R:dr per mil, och föga mer än de Norska banorna kosta i genomsnitt, men i genomsnitt äro de Norska banorna beräknade att icke kosta mer än 376,000 R:dr milen, eller ungefär $\frac{2}{3}$ delar af hvad Falköping—Jönköpings-banan kostar. Det är derjemte att märka, att terrängen i Norge, äfven i allmänhet, är betydligt svårare för jernvägsanläggningar än i Sverige. Man har sagt, att det i afseende på brobyggnadskostnader icke skulle vara så särdeles stor skilnad vid bredspåriga eller smalspåriga banor, men härvid beder jag att få bemärka, att jag anser att för ett lokomotiv, som väger dubbelt så mycket som ett annat, och för vagnar, som väga 250 centner emot dem, som väga 125 centner, det måste erfordras stor skilnad i soliditet af broarne och i underhållet af desamma. Hammar—Elverum-banan anföres såsom ett bevis på att trafikkostnaden å smalspåriga banor skulle vara lika dyr som på de bredspåriga. Jag minnes icke bestämdt, men jag tror att denna omnämnda bana är $3\frac{9}{100}$ mil lång, och jag ber såväl Herrarne som Utskottet taga i öfvervägande, huru mycket mera kostsamt underhållet måste blifva för en bana af $3\frac{1}{2}$ mils längd mot för en längre bana; och jag kan icke föreställa mig, att Utskottet skulle så lätt-sinnigt behandla denna viktiga fråga, att det toge en sådan utgångspunkt för sitt omdöme. Dessutom bör den omständigheten bemärkas, att, då vi endast hafva ett eller två tåg om dagen, vi icke kunna fordra en så stor tribut genom jernvägstrafiken hos oss, hvilken trafik är betydligt mindre än på kontinenten. Herr Troilius beder Utskottet taga kännedom om ett utlåtande i detta ämne, som afgifvits af några jernvägstjenstemän i Wien; men i det afseendet vill jag erinra och fästa Utskottets uppmärksamhet derpå, att ett olika förhållande eger rum med de större jernbanorna på kontinenten, der 5,000,000 centner är den vanliga kvantiteten gods, som transporterats å de stora jernvägarne; och är det helt olika behof af en stor bana för en sådan trafik emot i Sverige för vår trafik, som ej öfverstiger 1,000,000 centner, och således mindre än $\frac{1}{5}$ af det som i Tyskland är det vanliga.

Jag tror sannerligen äfven att, om man vill räkna efter, skall man finna att det är vinst att hafva större åkdon och anspänning för en större transport, men mindre åkdon och mindre anspänning för en mindre transport — och detta är en så enkel och tydlig sats, att den af ingen torde kunna jäfvas, likasom också hvar och en följer denna regel i sin enskilda hushållning.

Jag har ansett mig böra fästa uppmärksamheten å dessa nu af mig anmärkta förhållanden, och anhåller att mitt yttrande måtte få åtfölja remissen till Stats-Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandena hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till ett Tillfälligt Utskott Herr Meyers, Edvard, den 29 dennes bordlagda motion, N:o 30, om ett till-

lägg i 3 § 1 mom. af Kongl. Förordningen den 9 Juli 1862 angående lots- och fyrinrättningen i riket.

Föredrogs Herr Tornerhjelm's den 29 dennes bordlagda motion, N:o 31, om ändring af Kongl. Kungörelsen den 13 November 1860, angående den allmänna beväringen.

Grefve Hamilton, Henning: Jag har begärt ordet icke för att yttra mig i afseende å sjelfva motionen, utan blott i afseende på den formela delen af frågan. Herr Tornerhjelm har i slutet af motionen begärt att densamma måtte remitteras till ett särskildt Utskott. Jag vill härvid erinra, att, om Kammaren endast fattar ett sådant beslut, och Andra Kammaren icke skulle tillsätta ledamöter i detta Särskilda Utskott, motionen i följd deraf skulle kunna blifva utan behandling vid Riksdagen. Jag hemställer derföre att Kammaren, i enlighet med 37 § Riksdags-ordningen, beslutar att remittera motionen till Lag-Utskottet, men med förbehåll att få till särskildt Utskott öfverlemnna densamma, så vida Kammaren sedermera finner skäl att tillsätta ett sådant.

Härefter hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kam-maren behagade först företaga till afgörande frågan om remiss till vederbörligt Utskott af Herr Tornerhjelm's nu föredragna motion och sedermera fatta beslut i anledning af Herr Tornerhjelm's i slutet af motionen gjorda yrkande, att för densammas behandling ett Särskildt Utskott skulle af Riksdagen tillsättas.

Ropades ja.

Herr Statsrådet Abelin: Jag har begärt ordet för att få yttra mig med anledning af Herr Tornerhjelm's afgifna motion; men, innan jag vänder mig direkt mot denna, må det tillåtas mig att återgå till mina egna yttranden i denna fråga, för att derigenom, såsom jag vägar hoppas, skingra det missförstånd, hvartill de gifvit anledning, och för att få tillfälle förklara de skäl, som gjort mig betänkt uppå en åtgärd, i hvilken man velat se så många vådor, och funnit så många anledningar till högljudt klander.

Under debatten vid remiss af den Kongl. Propositionen har jag, med anledning af då uttalade tankar angående förändrade anordningar i beväringssinrättningen, särdeles med afseende å manskapets öfnin-gar, förklaradt, det jag, på skäl som anfördes, icke borde upptaga tiden hvarken med bemötande af de då uttalade åsigtorna eller med utveckling af mina egna, särdeles som, såsom orden föllo sig, "dessa sednare oförändrade, som de äro, återfinnas i mitt underdåniga memorial af den 31 December 1868."

Den, som nu varit nog intresserad af frågan om beväringssinsti-tutionen, för att af dessa åsikter taga del, skall i dem finna, om ej ett

uttryck af sina egna, dock ett uttryck af en omisskännelig värma för institutionen och af en lefvande öfvertygelse om dess vikt och värde, ja! om dess oundgänglighet för vårt försvar. Den uppmärksamme läsaren eller betraktaren bör det genom sammanställandet af dessa inför Konung och Riksdag uttalade åsigter med mina sednare yttranden och mina efter bästa öfvertygelse till institutionens fromma vidtagna åtgöranden blifva klart, att upprätthållandet och utvecklingen af denna institution synes mig så nära förenadt med hvad jag för upprätthållandet af vårt försvar anser utaf högsta nöden, att jag, utan denna källa för våra försvarskrafters ökande, utan denna borgen för erhållande af krigsdugligt manskap och utan den härigenom vunna vissheten att i farans stund kunna räkna på landets bästa krafter till dess försvar, icke skulle vilja eller kunna bära det stora ansvar, som är förenadt med den plats jag nu bekläder.

Vidare yttrade jag vid samma tillfälle, i fråga om en önskvärd besparing å 1871 års öfningsanslag, det jag ansåg en sådan, som under nuvarande förhållanden, d. ä.: med bestående värnpliktsbestämmelser, vore liktydig med förkortning af den för beväringen nu anslagna öfningstiden, "icke böra eller kunna under nästa och derpå följande år ega rum, enär nemligen den alltför otillräckliga öfningstiden minst då, när fråga blir att göra beväringen förtrogen med nya vapen och nya reglementen, borde undergå någon förkortning; men att, då åtskilliga omständigheter förena sig att göra en inställelse af andra klassens öfningar för innevarande år *mindre menlig*, borde en besparing på detta årets anslag kunna vinnas." Efter att hafva redogjort för denna besparings belopp, tillägger jag: "en sådan inställelse af andra beväringensklassens möte kan jag så mycket mindre motsätta mig, som jag varit betänkt derpå att, sedan auktionsprisen hunnit allmänt inkomma och en fullt tillförlitlig beräkning kunnat uppgöras öfver den besparing, som genom den tilltänkta åtgärden kunnat vinnas, till Kongl. Maj: göra framställning om en sådan åtgärd."

Häraf torde framgå, att jag principiellt ogillar hvarje afkortning af den otillräckliga öfningstiden och att jag, särskildt med afseende å nästa och derpå följande år, på det bestämdaste motsätter mig en sådan. Att omständigheter likväl finnas och skola finnas, som kunna göra en tillfällig inskränkning af dessa öfningar både påkallad och berättigad, liksom att förhållanden kunna gifvas, som göra en sådan, med afseende å öfningarnes militära ändamål, på sätt jag uttryckt mig, "*mindre menlig*", läser väl ingen på allvar vilja bestrida.

Den omständighet, som gjort åtgärden påkallad, ligger nära till hands och bör af hvar och en af Er, mine Herrar, vara längesedan insedd. Ett ständigt öfverskridande af förslagsanslagen å flera hufvudtitlar, särdeles måhända å den fjerde och å det anslag, hvarom nu är fråga, har sedan flera år försvärat hvarje statsreglering och gjort till en sorglig nödvändighet vid deras uppgörande att i första rummet vara betänkt på att fylla föregående årets balanser. Ett sådant fortgående tillstånd vore outhärdligt, och hvarje Departementschef har måst göra till sin pligt att, jemte förslag om uppförande af dessa anslag till öfverensstämmelse med verkligen utgående belopp, söka bidraga dertill, att den åsyftade förbättrade ordningea matte

så snart som möjligt inträda. Denna pligt, som jag delar lika med mina kolleger, har i mina ögon, på sätt jag nämnt, gjort åtgärden *påkallad*.

De förhållanden, som för innevarande år göra åtgärden *mindre menlig* och utan hvilka jag, oakadt åtgärdens önskvärdhet i öfrigt, ej skulle förts på tanken af dess förverkligande, äro följande:

I år sker en länge af militära med flera skäl påkallad jemkning af beväringstrakten, hvarigenom så pass stor omstörtning vid en del regementen kommer att ega rum, att den vid dem exercerande beväringstrakten kommer att ökas eller minskas med flera hundra man. En omflyttning af munderingar och andra persedlar från ena regementet till det andra blir häraf nödvändig, och en häraf gifven följd blir återigen, att andra klassens manskap måste öfvas å de platser der munderingar m. m. för deras räkning äro att tillgå. Om andra klassens möte alltså skulle utgöras, måste en del regementen till slutdaning mottaga ett högst betydligt antal beväringstrakten, som det ej från första början handledt. Denna ur militärisk synpunkt föga anmärkningsvärda omständighet skulle emellertid försvåra redovisningen och kontrollen samt åstadkomma olägenhet för mängden af de beväringsskyldige, som af den nya anordningen drabbades.

Ur ren militärisk synpunkt har varit att beakta: Nya reglementen, af erfarenheten vid sednare tiders krigshändelser nödvändiggjorda, komma just i de delar, som utgöra föremål för samöfning af stammen och beväringen att till innevarande års möten utdelas åt hela infanteriet. För dessa delar af reglementet står stammen, så befäl som trupp, vid tiden då samöfningarne skulle ega rum, om ej fullt främmande, dock ingalunda med alla dess detaljer nog förtrogen. Att under sådana förhållanden tillkalla äfven beväringen och splittra det otillräckliga, med sina egna åligganden måhända ej ännu fullt hemmastadda befällets kraft och åtgöranden mellan dessa olika kategorier rekryter, stamsoldater och beväringstrakten, skulle ingalunda vara fördelaktigt för det hela. Det inses lätt af hvar och en, att en dylik anordning skulle verka hämmande för stammens öfningar, utan att den föga öfvade beväringen kunde beredas den utveckling, som den under andra förhållanden kunnat påräkna.

Härtill kommer att beväringen, äfven andra klassen, under innevarande år måste öfvas med gevär af helt annan konstruktion, än stammens, hvilket ock i sin mån bidrager att verka störande på den innerligare samöfning, som med detta året varit afsedd att gifvas stammen och beväringen. Beslutad, som jag är, att föreslå Kongl. Maj:t att andra klassens beväring från och med nästa år i alla dess öfningar må betjena sig af samma slags gevär som stammen, kommer denna olägenhet alltså att med detta år försvinna.

Härtill kunde läggas ännu ett skäl, som dock endast har en billighetskänsla till grund. Med detta år har det blifvit medgifvet beväringen att, mot slitningsersättning af Kronan, begagna sig af egna, med fastställda modeller öfverensstämmande munderingspersedlar. Denna anordning, hvilken jag hoppas skall på hela institutionen och ännu längre hafva ett helsosamt inflytande, kan naturligtvis ej ega samma fördel för andra klassen, som för den första.

Beväringsinstitutionen har med ett ord, från och med detta året, gifvits ett nytt uppslag, fått ett nytt tillstånd, som likväl företrädesvis med första klassen inträder och först med denna får sin fulla tillämpning. Och denna omständighet är det, mine Herrar, som kommit mig att finna, att en inställelse af andra klassens möte detta året vore "mindre menlig", och som kommit mig att sedan någon tid vara "betänkt uppå" och nu mera *beslutad* att föreslå Kongl. Maj:t den här så högljudt klandrade, stora spöken frammanande åtgärden.

De förebragta skälen torde i de flestas ögon befinnas ega någon giltighet, och då de, efter mitt sätt att se, göra åtgärden från min sida till en pligt, hvad skulle då hindra mig att tillvägagå på sätt som skett och sker? Den omständigheten måhända, att ett anlopp på detta anslag vore att befara och att man icke, genom en eftergift i förtid, borde frammana ännu större anspråk på en sådan, eller gifva stöd åt deras åsigt, hvilka anse öfningarne öfverflödiga. — Härvid vill jag till en början bestämdt förklara, att åtgärden icke är en eftergift hvarken för den enes eller för den andres åsigt, utan att en tanke på densamma uppstått i samma stund alla de med denna fråga förenade omständigheter i alla deras konsekvenser för mig framstått. — Men skulle då en sådan eftergift eller ett dylikt tillmötesgående, der inom Representationen öfvertygande skäl kunde anföras för en annan åsigt, än den, som ursprungligen varit min egen, vara så förkastlig? Jag tror det ingalunda. Jag hade tvärtom föreställt mig, att en af det nya statsskicket stora fördelar skulle ligga i ett närmare, fullkomligt öppet och ärligt meddelande mellan Regeringen och Representationen. — Jag tviflar ingalunda, jag är fastmer derom viss, att ett anlopp mot detta anslag skall komma att ske; men att detta skulle vinna uti styrka och finna stöd uti en omständighet, som skulle omintetgöra det enda hållbara skälet för ett sådant, vore en logik, som jag icke rätt kan följa, så snart den åtgärd, som är i fråga, är, såsom denna, stödd på framlagda skäl, hvilkas giltighet ej kan jäfvas.

Den omständigheten, att en generalordre kort härförut utgått, som anger de anordningar, som i och för beväringsmötena skola vidtagas och dervid särskildt anger dem, som afse andra klassens möte, — skall då den böra hindra åtgärden? Jag ber Er, mine Herrar, sjelfve döma. Denna ordre utgår hvarje år vid en bestämd tidpunkt. Denna var nu inne och ett längre fördröjande af ordrens utsändande icke tjenligt. Den hos mig redan vid denna tid väckta tanken på andra mötets inställande hade ännu icke då öfvergått till ett bestämdt beslut. Föreskrifter rörande äfven andra klassens möte borde derföre, med fästadt afseende å alla eventualiteter, i denna ordre intagas. Denna åtgärd var så mycket mera riktig, som den, så att säga, angaf det program Kongl. Maj:t för framtiden var beslutad följa för dessa öfningar från början till slut, och som den, genom den upplysning den i detta hänseende meddelade, i sig innebar en uppmaning till respektive regementen och korpsar att, för kommande år, så ordna sina lägerplatser, att den anbefallda åtgärden, om beväringsens förläggning i samma läger som stammen, kunde åstadkommas.

Den militära oegentligheten, att, sedan en ordre nyss är utgifven, utfärda en annan, som betager tillämpningen för den tid ordren om-

fattar af en del utaf de bestämmelser, som innehållits i den första, men som likväl innebära en anvisning för framtiden — detta brott emot den militära takten, det står uteslutande för min egen räkning; och oegentligheten skall, såsom jag vågar hoppas, befinnas föga komprometterande vid den upplysning, att ingen verkställighet ännu följt på de genom första ordren gifna föreskrifter, att åtgärden dikterats af vigtiga statsändamål och att den, långt ifrån att åstadkomma *désordre*, bringat reda i det hela.

Återstår den omständigheten, att åtgärden ser ut som en svaghet, att den så bedömes och att den derfor icke inverkar fördelaktigt på opinionen. Om någon skulle förebrå mig i denna riktning handla oklokt, så tillstår jag, han må nu deri ega rätt eller icke, att denna förebräelse ofta kan komma att drabba mig; ty lika litet som en farhåga åt det hållet kunnat bestämma mitt handlingssätt i det enskilda lifvet, lika litet och än mindre skall den kunna bestämma mitt handlingssätt i det offentliga.

Jag har med förtroende vändt mig till Riksdagen, öppet tillkännagifvande de anordningar jag trott mig böra i det allmännas intresse vidtaga. Har detta eller något annat förhållande stört Riksdagens förtroende till mig och från dess sida framkallar åtgöranden, som göra min embetsförvaltning omöjlig i den af mig angifna och hyllade riktning, då må jag träda tillbaka och min plats intagas af någon annan.

Sedan jag nu närmare utvecklat de skäl, som föranledt mitt här förut omförmälda yttrande, och den åsigt detsamma innebär, vill jag öfvergå till några erinringar med anledning af Herr Tornerhjelmns nu föredragna motion, i sammanhang hvarmed jag tillåter mig att kasta blicken på ett annat af samme motionär framställt förslag i hufvudsaklig följd med det förra.

Af hvad jag redan haft äran anföra och tillföre i sammanhang med det omfattande förslaget till landtförsvarets ordnande med större fullständighet sökt utveckla, framgår oförtydbart den stora betydelse jag tillägger beväringensinstitutionens tillvaro och fullkommande i och för fosterlandets värnande. Med denna grundåsiigt, hvilken tvifvelsutan delas af flertalet kunnige militärer, bland hvilka här må erinras om 1865 års försvarskomiténs aktade medlemmar, vore hvarje åtgärd att till något ringa fätal inskränka den öfvade delen af beväringensmanskaper oförenlig; och ehuru motionären icke gifvit tillkänna hvad han med sitt förslag om öfning af endast den för arméens komplettering erforderliga styrka åsyftar, låter derur sväriligen härleda sig annan mening, än att det öfvade beväringensmanskapers antal skulle i *hög grad* inskränkas. Men kan en sådan åtgärd, såsom jag med hela öfvertygelsens värma vågar påstå, icke utan fara för vårt försvarsväsendes höga ändamål vidtagas, så följer ock deraf samt bör för en hvar finnas alldeles uppenbart, att motionärens andra förslag om inställelse tills vidare — hvilket kunde till en obestämd framtid hänskjutas — af *all* öfning utaf vår beväring blefve i ännu högre grad äfventyrligt och för vårt sjelfbestånd hotande. Till en sådan åtgärd skall Riksdagen — jag vågar derom vara förvissad — aldrig lemna sitt

sitt samtycke, liksom jag anser mig böra oförstådlt förklara, att jag icke kan lemna min medverkan till genomförande af ett så ödesdigert förslag.

Herr Hazelius: För det första vill jag anmärka, att den framlagda motionen tyckes vara skriven så tidigt på dagen eller så hastigt, att den för talaren icke varit fullt klar; och gäller detta icke blott ordalagen utan äfven tankegången. Hvad som menas dermed, att beväringensmanskapet under fredstid bör öfvas i mån af behovet för arméens komplettering och i mån af antalet befintligt befäl, det förstår jag verkligen icke. Hvad menas med komplettering af stammen? Den är ju alltid komplett. Menas dermed, att de af åtskilliga anledningar indragna vakanta nummer skola under fredstid ersättas med beväring? Detta blefve en dryg beväringsspligt. Likaledes kan jag icke heller fatta hvad som menas dermed, att beväringens öfning skulle inskränkas till det antal, som anses svara mot antalet af befintligt befäl, ty då det nu befintliga befälet är tillräckligt för att öfva hela beväringen, så synes man ej kunna antaga annat, än att motionärens mening vore, att begge klasserna skulle öfvas, men detta är helt och hållet stridande emot Herr Tornerhjelm's grundtanke i denna motion äfvensom mot innehållet i den andra. Jag vill vidare anmärka, att hela den uppgjorda skilnaden emellan arméen och beväringen är alldeles oriktig; ty så snart beväringen skall tjenstgöra, är den en del af arméen. Stammen är själf ingen armé. Den blir detta först genom tillkomsten af beväringen. Vi kunna i vårt land icke tänka oss en armé utan beväring. Den bekanta grundsatsen: "litet men godt", eger endast inom vissa gränser sin tillämpning; öfverdrifven blir den orimlig. Krigsförandet i våra dagar fordrar en så stor styrka, att om man började fälttåget med en mycket liten, om aldrig så god styrka, skulle striden och sjukdomar snart smälta arméen till en handfull folk. Motionärens förslag i sin andra motion, att helt och hållet tillsvidare indraga all beväringens öfning, är det mest innationela förslag jag någonsin hört, och det undergräfvat helt och hållet all tanke på vårt försvar, ty hvar skola vi henta källan till våra försvarskrafter, om ej ifrån beväringen? Kan man väl föreställa sig, att, efter ett långt fredslugn, en beväring, som derunder icke öfvats, skulle vilja gå emot fienden? Om beväringen ej vore van att under fredstid årligen inkallas och öfvas, skulle den, uppkallad under krig, icke inställa sig, utan måste med våld framdrivas. Jag vädjar till motionären, huruvida han ville tänka sig, att hans son eller sonson, såsom en blifvande General Tornerhjelm, skulle vilja ställa sig i spetsen för en dylik armé af hjeltar, som skulle framfösas af kronobetjeningen. Om, såsom jag är öfvertygad, han ej vill tänka sig detta, så ligger deruti domen öfver hans motion.

Herr Nordström: Ehuru jag icke i denna angelägenhet anser mig ega någon speciel sakkännedom, tilltror jag mig dock ega förmågan af det omdöme i ämnet, som erfordras till att uppfatta de mer eller mindre bindande skälen, som från den ena och den andra

Riksd. Prot. 1870. 1 Afd. 1 Band.

sidan under den nu förehafda diskussionen blifvit för och emot framställda.

Med anledning af motionärens förslag har Chefen för Landt-försvars-departementet afgifvit ett yttrande, deri han med lika mycken klarhet som bindande kraft utvecklade skälen för det förfarande, han i afseende å arméens och beväringens öfningar för innevarande och närmaste år vore sinnad underställa Kongl. Maj:ts pröfning. Deri ingick äfven, att, ehuru årliga öfningar för beväringen vore, enligt regeln, oeftergifliga, om densamma skall kunna i sin mån motsvara sin bestämmelse, för nu löpande år omständigheter likväl funnes för handen, som gjorde det, undantagsvis, nödigt att inställa andra klassens af beväringen öfningar. Ställer man nu mot detta öppna och klara meddelande innehållet af motionärens något oklara, och såsom sådan äfven af verkligt sakkunnige talare bedömda, motion, synes för denna ingen framgång vara att förutse. En beväring, som saknar all öfning, är af ringa värde och kan lätt blifva blottställd för samma öde som landtvärnet år 1808. Jag hemställer därför till den ärade motionären, huruvida han icke ville återtaga sin motion; och jag gör det så mycket heldre, som äfven tiden är af stort värde i och för sig, och skäl således ej synes förevara att till omständlig behandling upptaga en motion eller förspilla en dyrbar tid på frågor, af hvilka man med temlig visshet kan förutse resultatet blifva noll.

Herr von Geijer: Det vill synas mig, som skulle några af de föregående talarne hafva missförstått den föreliggande motionen.

Att all öfning af beväringsmanskap skulle under fredstid upphöra, har motionären visserligen icke ifrågasatt. Han vill blott att denna öfning skall så ordnas, att de penningar vi hafva råd dertill använda icke blifva bortkastade penningar, hvilket är fallet då, såsom nu, öfningen icke kan utsträckas till längre tid än några få veckor. Dylik öfning torde lämpligen kunna karakteriseras med de af motionären begagnade orden: "leka soldat", hvilka ord visserligen icke här vid lag äro malplacerade. — På det nu beväringsmanskapets exercis måtte gifva någon valuta i verklig krigsduglighet, har Herr Tornerhjelm föreslagit, att under fredstid blott så stor numerär beväringsmanskap vapenöfvas, som vi kunna påkosta en fullständig och god öfning. Samma åsigt hade flere talare, som yttrade sig vid remitterandet af Kongl. Maj:ts Proposition om Statsverkets tillstånd och behof; och i sjelfva verket är Herr Tornerhjelm's motion till sitt syftemål fullkomligt öfverensstämmande med Kongl. Maj:ts till Rikets Ständer år 1865 afgifna nädiga Proposition rörande beväringens vapenöfningar.

Jag har icke något att anmärka emot det af Herr Tornerhjelm framställda förslaget; men i motiverna till detsamma kan jag icke instämma. I motsats till motionären tror jag, att det vore lyckligt, om rustning och rotering kunde aflösas, och vår nuvarande gamla härsorganisation utbytas emot en härsorganisation, grundad på allmän värnepligt. Men förslag till sådan organisation med beräkning öfver de därför erforderliga kostnader förmår jag ej uppgöra. Nå-

gon sådan kostnadsberäkning har ej heller varit för Riksdagen framlagd; och vid sådant förhållande måste jag nöjas med de små förbättringar i nuvarande försvarsväsende, som den föreliggande motionen afser.

Jag föreslår, att motionen remitteras till Lag-Utskottet eller ock ett Särskildt Utskott.

Herr Tornerhjelm: I denna labyrint af yttranden i olika riktningar är det svårt att finna sig till rätta. Jag vill derfore till en början, utan att ingå i svar å detaljer, endast försöka att återföra diskussionen till det egentliga ämnet. Jag har med särdeles intresse afhört ett yttrande i ämnet från statsrådsbänken, och jag instämmer fullkomligt i den uttalade satsen, att beväringens öfningar äro otillräckliga. Jag tror ock, att alla äro ense uti denna åsigt, och jag tillägger hvad jag förut har sagt, att vår beväring icke motsvarar hvad man af densamma, i händelse af krig, bör och kan fordra. — Stammen utgör visserligen icke hela arméén, men den är dock dess kärna, och det är således nödvändigt att denna kärna är fullt utbildad. Det har af en talare anmärkts, att jag icke uppgifvit siffran på det antal beväring, som jag ansåge erfordras för att uppfylla de vilkor jag i min motion framställt; men jag får i anledning deraf förklara, att jag hvarken tilltrott mig kunna eller ansett mig behöfva lemna en sådan uppgift, då i denna Kammare finnas så många utmärkta generaler och författare i krigskonsten, hvilka böra kunna utreda denna vigtiga fråga bättre än jag förmår. Andå från 1812 har man sysselsatt sig med upprättande af förslag uti ifrågavarande ämne, och flera komitéer hafva jemväl varit tillsatta för att utreda denna fråga, men ännu har man icke lyckats lösa den gordiska knuten. Af alla uppgjorda arméförslag är det icke något, som afser att vi skola underhålla och öfva hela vår beväring. För några år sedan ifrågasattes ett system af lottning, men detta afvisades genast, och man blef då så förskräckt, att ingen har sedermera vågat framkasta denna tanke ånyo. Jag har nu i all beskedlighet, i all enkelhet framkommit med min motion och påstått, att det icke står rätt bra till, utan att någon åtgärd måste vidtagas; och derom synas alla vara ense. Men jag har alltid velat öfverlemna åt sakkunnige att sedermera uppgöra ett lämpligt förslag. Det måste då blifva en hufvudsak att utfinna en passande qvot af beväringen och hålla den väl öfvad. Den återstående större delen står då visserligen utan öfning, men det är förhållandet i alla länder, att den sista reserven icke ständigt står beredd att tåga i falt. Vi hafva ju ända till 100,000 man beväring, och att hålla hela denna styrka öfvad och slagfärdig, dertill räcka sannerligen icke våra tillgångar. Man har klandrat motionens ofullständighet, men jag får dervid säga, att jag har aldrig hört att någon motionär fullständigt utredt sitt ämne, utan motionerna remitteras ju till Utskotten för att der utredas. Det är således min anhållan, att motionen blifver remitterad till ett Utskott, hvilket sedermera får framkomma med ett förslag. Blifver motionen antagen, så få vi åtminstone en del beväring bättre öfvad; och vinner motionen deremot icke Riksdagens bifall, så kan Regeringen åtminstone af diskussio-

nerna i frågan vinna den fördel, att hon får kännedom om Riksdagens opinion och sedermera kan med ledning deraf framlägga ett förslag i ämnet.

Grefve Hamilton: Man må om Herr Tornerhjelm's motion säga hvad man vill — och för min del medgifver jag, att om jag skulle hafva väckt en motion uti ifrågavarande ämne, den icke kommit att lyda såsom Herr Tornerhjelm's — så anser jag dock, att den rörer ett allvarsamt ämne, och att det icke vore Kammaren värdigt att den remitteras med blott ett löje kastadt öfver densamma. Det har af många blifvit öfverklagadt, att vårt försvar icke är lämpligt för närvarande förhållanden. Somliga hafva velat bibehålla arméen såsom förening af stam och beväring, andra önska att utveckla den allmänna värnepligten så, att en särskild stamtrupp blefve öfverflödigt, och en talare, som i dag här uppträd, tyckes hylla ett sådant förslag; men af alla de förslag, som egt mera fullständighet och således kommit under pröfning, har det visat sig, att kostnaderna för deras genomförande varit för stora. Det förslag, som Chefen för Landtförsvarsdepartementet afgaf den 31 December 1868, innehöll utan tvifvel mycket som alltid kommer att tjena till ledning vid öfverläggningar och beslut för omorganisationen af vår armé; men om det ej då togs med ett bifall, som det utan tvifvel i många delar förtjenade, så var afven då orsaken, att Representationen ansåg detsamma komma att blifva alltför dyrbart. Den allmänna tanken är, att vårt försvar redan kostar allt hvad för detsamma kan användas, och problemet, som skulle lösas, är således det att, inom de nuvarande kostnaderna såsom ett maximum, åstadkomma ett bättre försvar.

Hvad beträffar den af Herr von Geijer framställda åsigten att organisera vårt försvar uteslutande på den allmänna värnepligten, så tror jag, att om afven åtskilliga fördelar deraf kunna vinnas, en samvetsgramm beräkning likväl skall visa, att en sådan organisation icke kan ske utan att ådraga landet vida större bördor än det för närvarande har, och ligger häruti ett af de skäl, hvarföre den organisation af vårt försvar, som bibehåller den nuvarande stammen och endast ville ordna beväringssmättningen på ett lämpligare sätt än hittills, bäst uppfyller sitt ändamål. I sjelfva verket tror jag, att det icke är något annat, som motionären med sin motion åsyftat, om han ock ofullständigt uttryckt detta sitt mål. Vi kunna således nu lemna stamtruppen å sido och endast tänka på möjligheten att ordna vår beväringssinstitution så, att den bättre uppfyller sin bestämmelse. Det är denna fråga, som blifvit af motionären framlagd, och som jag anser bör komma under mogen och omsorgsfull pröfning af det Utskott, som får frågan till behandling. Mina egna åsikter i denna fråga har jag i största korthet antydtt vid remissen af den Kongl. Propositionen; men då frågan nu är, att saken skall utgöra föremål för behandling och utredning af det Utskott, hvilket enligt Herr Tornerhjelm's förslag skall framställa förslag till ny beväringsslag, så anhåller jag att i ämnet nu få ytterligare säga några ord. Vi hafva sett huru antalet af föröbrade beväringssynglingar oupphörligen växt så, att icke blott sjelfva antalet af i beväringssåldern varande ynglingar till-

tagit, utan ock att procenten af de approberade ökats. Antalet öfverstiger nu 20,000 man; och man kan således lätt tänka sig, att det kan komma derhän, att beväringen utgör ett vida större antal än som behöfves för försvaret. Jag vill icke nu försöka att bestämma ett antal, som kunde vara det rätta, och denna fråga sammanhänger dessutom med många andra, men visst är att, i förhållande till stammen och till det befäl som i fredstid finnes, ett visst antal icke bör öfverskridas, och det är således, anser jag, en brist i vår beväringsslag att beväringssynglingarnes antal och således kostnaderna för deras öfning kan komma att ständigt ökas. Skulle man derföre på ett eller annat sätt bestämma deras antal, så är det vidare min öfvertygelse, att åt hela detta antal borde gifvas en fullständig rekrytbildning, på det att, i händelse af krig, icke allt för lång tid måtte erfordras, innan de kunde blifva verkliga soldater, och hvarigenom äfven hos nationen bibehölls känslan utaf pligt och håg att försvara sig, hvilken känsla utgör en icke ringa del af vårt försvar. Deremot tror jag, att man skulle kunna inskränka deras antal, som erhöle fullständig soldatbildning, och derigenom åstadkomma besparing, så väl af direkta kostnader, som genom det att landsbygden finge bibehålla sina arbetskrafter under en tid, då de väl behöfdes. Härtill kommer äfven att de beväringssynglingar, hvilka blifvit approberade till soldater, icke böra stå lösa bredvid stammen utan införlifvas med densamma, och är detta en anmärkning, som med skäl framställts mot vår nuvarande beväringsslag. Det har visserligen kastats löje öfver tanken att inskränka antalet af de öfvade beväringsskyldige, men detta löje borde åtminstone icke framkallats af dem, hvilka sjelfva deltagit i ett sådant förslag, då det i vidsträckt mätto framställdes af landtförsvarskomitéen.

Jag anhåller, att dessa mina ord må få åtfölja remissen af motionen till Utskottet.

Herr Björnstjerna. J. M.: Om jag å ena sidan instämmer helt och hållet med den siste talaren deruti, att det är en allvarlig och viktig fråga man förehar, då man afhandlar vår beväringssinstitution, så måste jag å den andra sidan beklaga, att motionären sjelf ej fullkomligt insett detta; ty hade han det gjort, så hade han nog kunnat i sin motion tydligt och klart uttrycka hvad han med densamma åsyftade, utan att man behöft i andra talares yttrande finna förklaring på motionärens mening. Man kan väl med temligen mycket skäl begära, att, då en motionär vidrör ett så viktigt ämne, detsamma utvecklas så, att man kan se hvart motionären syftar. Kammaren torde emellertid finna, att man ej kan detta, om man äfven noga genomläser motionen, och motionären har till en del sjelf medgifvit att han icke klart utvecklat ämnet.

Motionären föreslår Riksdagen att besluta en sådan ändring i gällande beväringsslag, "att, utan inskränkning i Konungens rätt att vid inträffande krig inkalla hela beväringssstyrkan till tjenstgöring, dess öfning i fredstid måtte inskränkas till det antal, som för arméens kompletterande finnes erforderligt och som anses svara mot antalet af befintligt befäl".

Häraf synes som om motionären väl velat medgifva Kongl. Maj:ts rätt att uppkalla beväringen till öfning, men att denna rättighet icke skulle begagnas förr. än då ett krig vore att befara. Om motionärens mening verkligen är sådan, så måste man förvånas, att motionären icke först sökt inhemta huru krig nu för tiden uppkomma och utföras. De sednaste händelserna emellan Preussen och Österrike kunde hafva lemnat en ledning för hans omdöme härutinnan, och de visa, att den, som icke är beredd att emottaga en fiende, icke får tid att dertill bereda sig. Om t. ex. Kongl. Maj:t finge från sin minister i ett främmande land underrättelse derom, att rustningar der bedrefvos för ett anfall emot Sverige, så vore detta utan tvifvel ett stort skäl att uppkalla beväringen och öfva densamma; men i samma stund kungörelsen derom utkom, skulle från den främmande makten på diplomatisk väg komma en förfrågan: hvarför rustar Ertland? och vi kunde blifva nödgade att inställa alla öfningar, eller om de fortsattes, få en förnyad förfrågan, hvarunder emellertid fienden marscherade mot gränsen. Under tiden exercerades beväringen, men för att densamma skall kunna insättas i ledet, erfordras minst 3 månaders öfning, och under en sådan tid kan fienden hinna långt in i landet. Det har sagts, att man af motionen kan draga den slutsats, att motionären velat ordna beväringinstitutionen så, att blott en del af beväringen skulle öfvas, för att blifva väl öfvad och erhålla rekrytbildning, men detta kan jag ej finna vara motionärens afsigt, ty motionen innehåller ej annat, än att hela beväringen i händelse af krigsfara skulle komma ut. Såsom jag förut nämnt, synes mig att man af motionens innehåll i öfrigt icke kan sluta till hvad den afser: och jag tror icke, att ett Utskott kan af ordalydelsen i motionen inhemta densammans mening och på grund deraf utveckla frågan. Jag återkommer därför till hvad jag förut sagt, att jag anser det, förnämligast i viktiga frågor, vara en pligt för en motionär att med synnerlig omtänksamhet utarbeta sina förslag, så att Kamraren kan veta hvad som med dem verkligen afses, och att det Utskott, till hvilket motionen blir remitterad, kan af densamma få klart begrepp om huru motionären tänkt sig saken. Jag är visserligen öfvertygad, att Herr Tornerhjelm sjelf haft klart för sig hvad han menat, men lika öfvertygad är jag ock, att han icke klart uttryckt sin mening. Han har dock i sin framställning behandlat saken med mycken modesti, och ingalunda framhållit sig sjelf såsom lämplig att ingå i den komité af praktiska och sakkunniga personer, hvilka skulle behandla frågan, men om dessa personer komma att sammanträda för att behandla motionen, så blifver det för dem oundgängligen nödvändigt att rådföra sig med motionären, för att utfråga hvad som menas med hans förslag. Jag betviflar ej ett ögonblick, att det varit motionärens mening att söka så ordna våra stridskrafter, att de verkligen motsvara vårt behof i farans stund, men jag tror, att det hade varit godt, om han, innan han framställde sitt förslag, kanske något närmare öfvervägt detsamma, på det att det kunnat framkomma med den klarhet och i sådant skick, att det kunde lända till en lycklig lösning af frågan.

Det är obestriddigt, att beväringinstitutionen medför för landets stora kostnader, dels genom de summor som utbetalas under den t

beväringen öfvas, dels genom de arbetskrafter, som under öfningstiden tagas i anspråk, men dessa utgifter måste anses såsom uppföringar på fosterlandets altare till betryggande af det dyrbaraste vi ega, vår sjelfständighet. Den anklagelse, som förekommer i premisserna i motionen, eller att beväringen skulle "leka soldat" saknar all grund, ty med fullkomlig ordning, nit och omtanke egnar sig arméens befäl åt danandet af den ungdom, som de skola föra an i striden, om, derifrån jag dock beder Gud oss bevara, det gäller att försvara vårt fosterland.

Flere ledamöter yttrade härtill bifall.

Grefve af Ugglas: Jag vill icke ingå i närmare behandling af motionen, ty det skulle onödigtvis föra oss allt för långt bort från ämnet, utan jag vill endast förklara, att jag i det närmaste delar de åsikter, som uttalats af en talare här bredvid mig. Jag har begärt ordet med anledning deraf, att motionären anhållit, det motionen skulle remitteras till ett särskildt Utskott. För min del anser jag, att ett särskildt Utskott icke bör tillsättas för denna fråga, emedan jag fordrar, att ett sådant skall hafva någon corpus att arbeta på, och att motionären skall hafva utvecklats sin åsigt så, att man kan se hvar på och i hvad riktning man skall arbeta. Jag tror icke, att det är med grundlagens mening öfverensstämmande, att ett Utskott skall utarbeta en idé, utan det bör behandla en motion. Jag anhåller därför för min del att, med uteslutande af den modifikation som blifvit af Grefve Hamilton föreslagen, motionen helt enkelt remitteras till Lag-Utskottet, dit den väl ock hörer.

Herr Nordström: Då en talare, som efter mig hade ordet, behagat yttra, att den fråga, motionen omfattar, vore af för stor vikt, att någon skugga af åtlöje derå borde kastas, anhåller jag få förklara, att denna anmärkning, om den afsåg äfven mitt förra yttrande, framstår såsom icke befogad, enär jag endast genom mitt första anförande velat uttala, att motionen i sin nuvarande beskaffenhet icke ur någon synpunkt syntes lämplig eller förtjent af bifall.

Herr Tornerhjelm: Då ett par talare så starkt framhållit, att jag icke fullständigt utvecklats min motion, så tager jag mig friheten att nu taga till ordet. Jag har i allmänhet under min riksdagsmannabana knappt funnit någon enda motion vara af motionären fullständigt utvecklats, utan han har endast framlagt sina tankar, och det har sedermera tillkommit det Utskott, till hvilken den remitterats, att utveckla och utreda densamma.

Man har vidare anmärkt, att jag i min motion föreslagit, att Konungen endast i händelse af krig skulle ega rätt att inkalla beväringen. Härvid vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det är oviss, huruvida Konungen, enligt nu gällande beväringsslag, eger rätt att inkalla beväringen annat än i krig. Jag medgifver dock i min motion, att Konungen skulle ega den rätt i detta afseende min motion tydligen angifver, och jag har blott afsett att uti *fredstid* minska be-

beväringens öfningar, intilldess vi fått förslag till nya grunder för beväringensinstitutionen.

Vi äro alla ense derom, att den nuvarande organisationen af beväringen är otillfredsställande, i ty att befälet icke är tillräckligt, och beväringen således ej kan få fullt tillräcklig öfning. Det är nödvändigt att befäl och underbefäl stå i viss proportion till den trupp som skall öfvas, och enligt min mening bör ej större trupp öfvas, än som står i proportion till det tillgängliga befälet. Detta har jag med min motion åsyftat, och derföre har jag föreslagit att en inskränkning i beväringens antal borde ske, intilldess man kan erhålla sagda nödvändiga proportion.

Den indelta arméen vill jag bibehålla, utveckla och öfva så, att den blir mäktig att i sig upptaga beväringen, och har jag sålunda en *väl* öfvad *stam* och en del af beväringen likaledes *väl* öfvad, då anser jag att landet kan med större lugn än nu motse faran af en fiendes anfall.

En talare har förklarat sig instämma i min motion, men sagt att han icke ville att motionen skulle remitteras till ett särskildt Utskott utan till Lag-Utskottet. För min del tror jag dock icke, att Lag-Utskottet är det lämpligaste Utskottet att utreda en sådan fråga som denna, utan anhåller jag fortfarande, att ett särskildt Utskott måtte få taga om hand denna så viktiga fråga.

De anfall, som här riktats mot mig personligen, kastar jag tillbaka på dem, som gjort anfallen, och långt ifrån att, såsom jag uppmånats, återtaga min motion, yrkar jag densammas remitterande till särskildt Utskott.

Herr Hazelius: I motionärens förslag förekomma dessa ord, "att beväringensstyrelsens öfning i fredstid måtte inskränkas till det antal, som för arméens kompletterande finnes erforderligt och som anses svara mot antalet befintligt befäl," det är dessa ord och tankar, som jag funnit alldeles obegripliga, och motionären har icke, i hvad han sedermera yttrat, med ett enda ord angifvit någon af mig begärd förklaring om hvad han åsyftat. Under mitt försök att uppklara motionärens dunkla tanke har jag yttrat, att, då i motionen säges, att beväringensstyrkan i fredstid borde bero af antalet befintligt befäl, men det nu befintliga befälet är, ehuru med svårighet, tillräckligt för att öfva hela beväringen, så kunde man icke antaga annat, än att motionärens tanke vore att begge klasserna skulle fortfarande öfvas, och att således ingen inskränkning i beväringens öfningar erfordrades, hvilket dock icke kan vara motionärens mening. Det är dessa motsatser som jag haft svårt att behandla allvarsamt, och det är deröfver som jag utkastat ett löje. Jag medgifver det och jag ber att få taga åt mig förebräelserna derför, ty det är mig och icke Hr Nordström som dessa drabba, men jag anhåller ock att få uttryckligen tillkännagifva, att det är öfver frågan att inställa *alla* beväringens öfningar som jag skämtat, ty ur nationel synpunkt bör denna fråga så behandlas. Jag har deremot icke, såsom en talare uppfattat mitt yttrande, velat kasta löje öfver tanken att öfva *en del* af beväringen, och jag har så mycket mindre kunnat göra det, som jag sjelf förkla-

rat mig anse denna tanke militäriskt riktig. Men såsom jag förut en gång sagt, jag anser den, som framställer denna tanke, äfven vara skyldig att låta den åtföljas af ett förslag, *huru* en del af beväringen skall kunna uttagas till öfningar framför en annan. För min del kan jag icke finna något lämpligare sätt härför än lottningen, men detta sätt har ju blifvit så mycket klandradt, att man näppeligen kan med hopp om framgång yrka dess antagande. Man har visserligen under debatten nu förklaradt sig anse möjligt att uttaga en del af beväringen efter karlarnes längd. Detta sätt skulle säkerligen af de små betraktas som en stor fördel, men deremot af de stora såsom en synnerlig orättvisa, och jag tror, så vida jag icke är partisk i mitt omdöme, att äfven mindre stort folk är fullt brukbart i fält, och att det må vara en sanning, att de täta bataljonerna vinna seger, men jag har aldrig hört att det vore de långa bataljonerna. Motionären har beklagat sig öfver, att inga skäl blifvit framställda för bestridandet af hans önskan att få de af honom väckta förslag hänvisade till behandling af ett särskildt Utskott, och jag anhåller derföre att få fästa hans uppmärksamhet derpå, att, så ofta som ett särskildt Utskott blifvit tillsatt, har sådant skett på grund af ett utarbetadt förslag, ur hvilket man kunnat draga några slutsatser, men att det icke kan vara lämpligt att tillsätta ett särskildt Utskott på grund af sådana, på ett papper lösligt framkastade rader som den värde motionärens förslag. För den händelse att motionen skall remitteras, kan jag således icke finna, att något annat Utskott än Lag-Utskottet kan dermed taga befattning, och jag är öfvertygad, att i den form, motionen framkommit, Lag-Utskottet icke skall få synnerligt besvär med dess behandling.

Grefve Hamilton, Henning: Jag anser mig med anledning af Herr Nordströms sednaste yttrande skyldig tillkännagifva, att jag med mitt förra yttrande icke kunnat afse honom, dels derföre att, såvidt jag hörde, i hans yttrande icke förekom något, som ens hade någon syftning af löje, och dels derföre att jag vid åhörandet af Herr Nordströms anförande begick det misstaget att tro, det den värde talaren yttrade sig om den följande motionen, om hvilken med skäl torde kunna sägas hvad Herr Nordström yttrade.

Herr Tornerhjelm: Den nästföregående talaren har fäst sig vid det i min motion förekommande uttrycket, "att beväringstyrkans öfning i fredstid borde inskränkas till det antal, som anses svara mot antalet befintligt befäl." Jag har sökt att förklara detta uttryck för honom, men *vill* han icke fatta dess mening, kan jag icke hjälpa det. Han synes anse, att ett kort uttryckssätt nödvändigt är oklart, men jag vet många, som skriva långt, utan att man ändock kan begripa hvad de mena. Med anledning af en värd talares anmärkning, beträffande sättet för uttagande af en del af beväringen till större öfning, att lottningen icke skulle vara populär i landet, får jag genmäla, att jag aldrig bestämt påyrkat användandet af lottningssystemet, utan velat lemna vederbörande Utskott, dit min motion kunde blifva remitterad, öppet att föreslå den grund, hvarefter en qvot af

beväringen kunde uttagas. Ett här framställt förslag, att längden skulle i detta afseende läggas till grund, har hos den näst siste värde talaren väckt mycken förskräckelse för att man skulle behöfva vara lång för att anses duglig till militär, men jag kan trösta den värde talaren dermed, att denna princip icke skulle gälla generalerna utan endast soldaterna. Här har, om jag icke misstager mig, blifvit fäldt det yttrande, att jag icke skulle vilja hafva ett ordnad landtförsvar. Jag hade icke väntat mig detta yttrande, snarare trodde jag, att de af Herrarne, som deltagit i föregående riksdagar, skulle kunna bestyrka, att vid alla tillfällen, då det gällt armén, har jag uppträdt till försvar för dess utveckling, för dess öfningar, för förbättring af dess aflöning, ja, till och med för dess pensionsväsende. Jag har gjort det af full öfvertygelse och gått så långt, att jag till och med blifvit klandrad därför, och det skulle således endast hafva varit en enkel gärd af rättvisa, om man erkänt dessa mina bemödanden. Men, mine Herrar, man kommer verkligen till en annan synpunkt, då man ser de ökade statsutgifterna och måste tillse, om dessa äro väl användbara och fullt motsvara det åsyftade ändamålet, och det är ur sådan synpunkt som min motion tillkommit. För hvar och en, som *vill* förstå det, bör det vara tydligt, att i min motion icke ligger någon syftning att rifva ned eller att förstöra vår armé utan tvärtom att väl ordna vårt försvar. Jag har icke i mitt förslag ingått i detaljer, emedan jag icke ansett mig ega förmåga dertill, men jag har velat gifva Riksdagen anledning att utarbete ett förslag i den syftning, jag antydt. Jag vidhåller mitt yrkande om motionens remitterande till ett särskildt Utskott.

Friherre Bildt: Då jag redan såsom ledamot i den här så mycket omtalade försvarskommittén varit i tillfälle att uttala de åsikter, jag huser i den viktiga fråga, som nu är föremål för Kammarrens öfverläggning, och då nämnda komités åsikter här åberopats af tvänne talare i mitt grannskap, hade jag icke tänkt begära ordet, emedan det var för mig tillfylllest att veta, att de åsikter jag huser blifvit uttryckta och kommit under pröfning, men jag har dock anhållit om ordet *derföre*, att man icke endast velat bestrida remiss af ifrågavarande motion till ett *särskildt* Utskott utan till och med motsatt sig dess remitterande till något Utskott. Då grundlagen emellertid förbjuder detta sednare, och motionären således är lagligen berättigad att få sin motion remitterad till Lag-Utskottet, dit den egentligen hör, torde det vara öfverflödigt att i detta fall försvara den rätt, grundlagen gifver hvarje motionär. Men jag har velat fästa uppmärksamheten på angelägenheten deraf, att denna fråga, som berör för vårt land så viktiga intressen, icke må af Utskottet behandlas lika ofullständigt som af motionären, hvartill denna framställning skulle kunna gifva Utskottet en berättigad anledning, ty otvifvelaktigt är, att det är en dyr affär för en liten stat att vara sjelfständig. Att vi vilja vara sjelfständiga, derom är endast en tanke, men tankarne äro så mycket mera delade om sättet att vara sjelfständiga för lägsta pris. I detta afseende äro många förslag framställda, och många rörelser inom landet antyda, att nästan hvar man tänker

på denna fråga: förbättring af det nuvarande systemet, som är otillräckligt, ofullständigt.

Det är af mycken vigt i ett ögonblick sådant som detta, då man har framför sig en budget, som afser förhöjning af allmänna bevillingen och bränvinsskatten, att man ser till, om icke besparingar kunna göras, och det är väl en sådan afsigt, som närmast framkallat ifrågakommande motion; åtminstone förekom denna tanke i det yttrande, som motionären afgaf för några dagar sedan vid remissen af Kongl. Maj:ts Proposition om Statsverkets tillstånd och behof. Man har dessutom hört flera representanter, såväl i denna som i Andra Kammaren, enskildt yttra den åsigt, att den väg, man hittills gått för försvarets utveckling, icke är tillräcklig; att beväringen icke erhåller sådan öfning, att den genast kan förenas med stammen, utan att den i farsans stund endast kommer att blifva offer af blod, samt att man heldre borde förskaffa sig en liten men god armé och bespara sig kostnaderna för en beväring, som icke kan ur militärisk synpunkt blifva sådan, att den kan förenas med stammen. Då sådana tankar yttras i en tid, då sparsamhet, så att säga, tillhör dagordningen, synes det mig vara af stor vigt, att en motion, sådan som denna, icke förqväfves, utan att frågan underkastas en allvarlig och noggrann pröfning. Det är visserligen sant, att motionärens förslag är otydligt, men jag har nyss genomläst detsamma och, såvidt jag uppfattat dess mening, innehåller det den åsigt, att man icke bör öfva all beväring ofullständigt, utan en mindre del deraf fullständigt. Detta är hufvudtanken i motionen och motionärens här afgifna yttrande har äfven gått ut derpå. Denna tanke förtjenar, mine Herrar, att beaktas. Jag tror visserligen icke, att man på den vägen kommer till det mål, motionären åsyftat, eller till betydliga besparingar, men den har utan tvifvel många andra rent militäriska fördelar och förtjenar därför att allvarligt undersökas och pröfvas. Att man dock icke kan o begränsadt fortgå på den hittills beträdda vägen eller att öfva all beväring lika mycket, har en föregående talare redan anmärkt. Jag har af en aktad kollega, såväl här som från 1865 års komité, hört, att han försvarar lottningssystemet såsom den enda riktiga utvägen att uttaga en del af beväringen, då det ifrågakommer att öfva en del af densamma mera än en annan, och för min del tror jag äfven, att denna utväg är den rättvisaste, likasom att den ur militärisk synpunkt är den riktigaste. Den är äfven antagen i nästan alla länder, till och med i Norge, och orsaken dertill, att den blifvit så ogynnsamt emottagen i allmänna opinionen här i landet, torde vara, att den aldrig blifvit riktigt diskuterad. Tankarne äro visserligen icke olika derom, att vårt försvarsväsende icke är sådant det borde vara, men deremot är man icke ense om sättet att afhjelpa detta. Många vilja hemta arméén endast från konskriptionen, andra vilja bibehålla den nuvarande stammen och från beväringen erhålla förstärkningskrafter. Jag tror, att på hvilkendera vägen man än går, skall man erhålla ett godt försvar, men att det *billigaste* sättet är att bibehålla den stam vi nu hafva samt vid behof förstärka den med beväringen. Det är emellertid ganska svårt att vidröra en sådan fråga, utan att hafva ett *fullständigt* uppgjort förslag, hvarifrån man kan utgå, och jag skulle

derföre helst hafva önskat, att motionären icke framkommit med sitt förslag, men när ett sådant nu afgifvits under så brydsamma finansiella förhållanden som för det närvarande, så synes det mig böra egnas den fullständigaste utredning som är möjlig och derföre helst remitteras till ett särskildt Utskott. Om ett sådant tillsattes, är jag öfvertygad, att med de många förarbeten i denna fråga, som redan finnas, man skulle få en tillräcklig ledning för sitt omdöme, åtminstone i den del af frågan eller den finansiella, som för det närvarande är den viktigaste.

Grefve Lagerberg: Jag vill icke motsätta mig remiss af motionen till, vare sig Lag-Utskottet eller ett särskildt Utskott; jag önskar blott — för den händelse remiss kommer att ega rum — få beledsaga remissen med ett förklarande från min sida, att intet förslag till ändring i nu gällande beväringsslag, som afser något annat än utsträckt öfning för alla medborgare och upphäfvande af friköpning kan af mig under nuvarande förhållanden erkännas. Ändringarne i beväringsslagen måste vara beroende af den organisation man gifver åt arméén, och då vi i detta hänseende ännu icke bestämt oss, är det för tidigt att röra vid beväringstinstitutionen. Det är tydligt att beväringens, stammens och befålets öfning böra stå i visst förhållande till hvarandra, men det är ju ännu ej afgjort, huru stammen och befålet skola organiseras. Om det ur militärisk synpunkt kan vara bäst, att endast en del af beväringen öfvades, så är dock ej alldeles ur medborgerlig synpunkt gifvet, att ett uttagande af vissa beväringssynglingar vore fördelaktigt, ty den kraft som uppkommer af att *alla* medborgare få en viss grad af krigsbildning är kanske större, än om några få öfvades mera, och dessutom stöter uttagandet af vissa krigspliktige ännu den hos Svenska nationen så djupt rotade idéén om en allmän folkbeväpning. Emellertid vill jag ej inlåta mig i granskning af motionärens motiver, utan, som sagdt, för närvarande ej biträda några andra ändringar i beväringsslagen, än dem som afse upphäfvande af friköpning och möjligen utsträckning af öfningstiden.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att Herr Tornerhjelm's ifrågavarande motion jemte de i anledning deraf afgifna yttranden skulle hänvisas till Lag-Utskottet, dock med det förbehåll att, derest Riksdagen komme att tillsätta ett Särskildt Utskott för motionens behandling, densamma tillika med yttrandena då skulle till detta Utskott öfverlemnas.

Ropades ja.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Herr Tornerhjelm's yrkande om nedsättande af ett Särskildt Utskott för meranämnda motions handläggning, hvarvid svaredes många nej jemte ett eller annat ja, och sedermera proposition på afslag å samma yrkande, då svaren utföllo med många ja

jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs Herr Tornerjelm's den 29 dennes bordlagda motion N:o 32, angående en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t om inställande tills vidare af beväringmanskapets vapenöfningar.

Friherre Stjernblad: Då motionären under sista sammanträdet väckte den nu föredragna motionen, anhöll han att den måtte remitteras till vederbörligt Utskott. Det ämne motionen afhandlar är af den art, att det beror på Kammaren sjelf att bedöma, *hurvida* ett Utskott bör deröfver afgifva yttrande; motionen är följaktligen af beskaffenhet att det beror på Kammaren att medgifva eller vägra remiss. Detta förhållande vållar, enligt min uppfattning, att denna motion, likasom alla andra till samma kategori hörande, böra af Kam-maren med nödig varsamhet upptagas, ty har Kammaren en gång beslutat att för motionens behandling tillsätta ett tillfälligt Utskott, så har ock Kammaren på motionen tryckt den prägel, att det ämne motionen afhandlar är af sådan beskaffenhet, att det af Kam-maren ansetts förtjena all möjlig uppmärksamhet och utredning. Nå väl, mine Herrar, förtjenar denna motion verkligen en sådan uppmärksamhet? Jag vågar dertill svara *nej*. Motionären föreslår, "att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta alldeles inställa beväringmanskapets öfning, intilldess beväringens ställning såsom en verksam del af landets försvarskrafter och dess förhållande till arméens stam blifva genom ny lag ordnade," och hvad innebär nu detta? Det innebär, enligt min tanke, icke endast en suspension af en gällande lag, beväringlagen, icke endast en förminskning af våra försvarskrafter, utan — jag tvekar ej att säga det rent ut — det innebär en stympning, en lemlästning af vår Svenska armé. Svenska arméen består af stam *jemte* beväring, och detta ord *jemte* visar just, att beväringen icke är en blott ersättnings-trupp, en, såsom motionären behagat uttrycka sig, komplettering till stammen, utan att den utgör en integrerande del af arméen, en del som inkorporeras med stammen. Nu vill motionären rycka bort allt detta, rycka bort materien, hvarutaf den kropp, som kallas Svenska arméen, skall formas, och huru länge skall sedan den stackars krymp-lingen såsom sådan få fortleva? Detta är alldeles obestämdt, tiden kan blifva kort eller lång; det fordras en siars blick för att afgöra denna fråga, ty den är beroende på tillkomsten af en lag, till hvil-ken motionären nu framkastat vissa grunder. Jag vill icke förneka, att icke dessa grunder kunna vara goda att bygga på, jag går till och med så långt, att jag erkänner deras riktighet ur militärisk synpunkt, men kunna vi väl ega någon förhoppning att snart få vårt försvar ordnad på sådana grunder. En appell till nationen i sådan riktning har en gång skett, och den möttes med ett kolossalt nej, och jag har såsom ledamot i de sista Riksdagarnes Försvars-Utskott haft tillfälle se, huru en större del af folkets män der motsatt sig

hvarje annat arméförslag än som hvilat på principen af allmän värnepligt. Det är sålunda ej troligt, att arméfrågan snart kan vinna en slutlig lösning, och kan det då vara klokt att, äfven om man en gång i framtiden skulle få något bättre, genast kasta bort hvad man har? Skulle vi, såsom enskilde, handla så? Jag tror det icke. Om någon hade en maskin, som i allmänhet arbetade bra, men hvars ena hjul vore något bristfälligt, skulle han då tvärt kasta bort hjulet, i hopp att man framdeles skulle göra någon ny uppfinning, som gjorde hjulet öfverflödigt eller gäfve det en ändamålsenligare konstruktion. Nej, det skulle ej en enskild göra, och hvarföre skall Staten handla annorlunda.

För öfrigt berör detta förslag ganska nära grannlagenhetens område. I enskilda lifvet rygga vi tillbaka för att framkomma med en anhållan, på hvilken vi med säkerhet kunna vänta afslag. Bör Svenska Riksdagen vara mindre grannlaga? Bör den framtråda till sin Konung och begära något, hvarpå den till svar väntar ett nej, ja, jag går så långt, hvarpå den till svar *måste* få ett nej, ty ett annat svar vore ej Sveriges Konung värdigt.

Dessa skäl hafva för mig varit fullt tillräckliga att bestämma mitt votum i förevarande fråga derhän, att yrka afslag å motionen, men det finnes en särskild omständighet, som gör detta till en bjudande nödvändighet. Motionären har nemligen — jag vill antaga af glömska — icke ens för krigstillfällen gjort undantag från förbudet att öfva beväringen, och vid sådant förhållande anser jag mig *pliktig* hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om proposition, att Herr Tornerhjelm's motion måtte genast afslås.

Många ledamöter hördes häri instämma.

Herr Wallenberg: Den nu föredragna motionen förefaller mig såsom en mycket "stor fråga i fickformat". Man har endast helt anspråkslöst begärt inställande af beväringsexercistiden, men detta synes mig närmast jemförligt med förfaringssättet inom Engelska parlamentet, när man uppskjuter ett ärende "på sex månader". Det är då meningen att frågan aldrig skall återkomma.

Bifölles det framställda förslaget, skulle man dermed omintetgöra hela beväringstinstitutionen; men, mine Herrar, äfven om detta skulle blifva den sorgliga följden, så skulle blott den omständighet, att ett dylikt förslag blifvit väckt och möjligen erhållit åtminstone något understöd inom Representationen, vara tillräcklig att inom landet framkalla misstroende mot ifrågavarande institution, och kunde vi väl vid sådant förhållande icke vänta, att de beväringsskyldige vidare skulle med lust och mod fullgöra sina skyldigheter. Nej, de skulle nödvändigt komma att anse öfningarne såsom en otillbörlig och onödig börda. Jag tror således, att Kammarerna har fullt giltiga skäl att afslå motionen. Men jag skulle dock först, med fästad afseende å den grannlagenhet hvarmed man inom detta rum är van att bemöta hvarandra, vilja hemställa till motionären, huruvida han ej kunde känna sig belåten med de allvarliga, sakrika och redliga upplysningar Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet nu lemnat

Kammaren, och förty ville återtaga motionen, innan Herr Talmannen hinner framställa den proposition å afslag, hvarom yrkande redan skett.

Grefve Lagerberg: Jag är förekommen af Herr Wallenberg. Min afsigt var ock att hemställa, huruvida ej motionären ville återtaga sin motion.

Medan jag har ordet, begagnar jag tillfället att få rätta en miss-sägning, hvartill jag i mitt förra anförande gjorde mig skyldig. Jag nämnde då legning, men menade naturligtvis friköpning.

Herr Tornerhjelm: Sedan min förra motion remitterats till Lag-Utskottet, i stället för till ett särskildt Utskott, har min ställning till nu förevarande fråga blifvit något förändrad. Innan jag emellertid går vidare, torde det tillåtas mig att få ytterligare förklara egentliga syftmålet med min motion. Jag trodde, att man skulle öppet och allmänt erkänna, att bevärings-institutionen, sådan den nu är ordnad, icke motsvarade sin bestämmelse. Sådan har åtminstone varit den allmänna åsigten både hos militärer och andra — och jag föreställde mig då, att det icke kunde vara lämpligt att beväringen fortfarande öfvades på ett sätt, som ej uppfyller sitt ändamål och hvilket dock är ganska kostsamt. Inom alla Europas länder börjar den tanke alltmera göra sig gällande, att folken under fredstid uppföra allt för stora summor å försvaret, och ett allmänt rop höjes derföre på afväpning. Kan man nu icke komma åt beväringen, så slår man sig ned på den stående arméen, och derföre vore det enligt min åsigt politiskt handladt att akta på tidens tecken och i tid låta något på beväringsstungan, för att förekomma att icke eljest hela den indelta arméen slutligen indrages. Att beväringen är en dyrbar lyx-artikel, att detta sätt att komplettera stammen medför en kostnad af öfver 1,800,000 R:dr kan icke förnekas, och lika klart som det är att Herrar generaler gerna vilja hafva en stor och väl öfvad beväring, lika naturligt torde det ock vara, att Svenska folket, som får betala solerna, i denna fråga tänker litet olika med generalerna.

Hvad den nu föredragna motionen angår, så har man uppmanat mig att återtaga densamma. Det skall jag numera gerna göra, ty jag förutser, att när min förra motion icke, såsom jag afsett, kommer till ett särskildt Utskott, utan till Lag-Utskottet, mitt förslag icke skall få den utredning, som fordras, för att detsamma skall vinna bifall. Hvad är det då jag föreslagit? Jo, blott att Kongl. Maj:t icke skulle öfva beväringen, intilless en ny beväringslag hunnit antagas. Man har åberopat exempel från Engelska parlamentet, men här skulle icke blifvit fråga ens om en suspension på sex månader, utan blott på två, ty längre tid skulle ej ett särskildt Utskott behöft för att uppgöra förslag till ny lag, och hade blott denna blifvit antagen, så skulle det sedan hafva stått i Kongl. Maj:ts fria skön att åter inkalla beväringen till öfning, så snart han dertill funnit anledning. Jag ville således icke indraga beväringsanslaget, utan endast gifva Kongl. Maj:t fria händer att i detta afseende handla såsom han för godt funne. Detta var nu hela det horribla attentat mot beväringen, hvar-öfver man beskärmat sig så mycket, och för min del mäktar jag fort-

farande ej inse det vådliga i den tanke, jag djerfts uttala. Regeringen är redan betänkt på att i år inställa den ena beväringssklassens öfningar; och kan detta ske utan fara, lærer man väl icke behöfva frukta så mycket, om samma tanke tillämpas i en något större utsträckning. Emellertid vill jag nu ej drifva saken till votering, icke derföre att jag skulle tappa, ty det gör mig ej något, utan derföre att jag af aktning för Kammaren ej vill visa för Svenska folket, att det finnes inom Första Kammaren en så öfvervägande stor majoritet, som ej vill spara ett enda öre på Fjerde Hufvudtiteln. Af detta skäl återtager jag nu min motion, men mine Herrar, fast frågan nu är begrafven för denna riksdag, så skall den dock återkomma vid nästa, och den skall återkomma vid hvarje riksdag, intilldess den förr eller sednare tilltvingat sig erkännande.

Friherre von Otter: Visserligen är jag den ärade motionären tacksam för det han återtog sin motion, men då jag icke kan gilla de motiver, han till grund för återtagandet anförde, anser jag mig böra emot desamma nedlägga min protest.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren bifölle Herr Tornerhjelm's begäran att få återtaga sin ifrågavarande motion.

Ropades ja.

Föredrogs Herr Troilii den 29 dennes bordlagda motion, N:o 33, angående Jernkontorets kreditiv å Riksbanken.

Herr Wallenberg: Med anledning af förevarande motion vill jag endast fästa uppmärksamhet derå, att det ifrågavarande kreditivet innebär en oegentlighet, då det icke är afsedt att begagnas endast såsom kreditiv, utan hufvudsakligen går ut på att tillerkänna Jernkontoret en ränteskilnad, som skall användas "till rön och försök i jernhandteringen". Då ej något bör förekomma på orätt ställe i vår utgiftsstat, vore det väl lämpligare att Jernkontoret under mera direkt form finge ett sådant bidrag. För öfrigt delar jag i allmänhet deras åsigt, som anse att Riksbanken icke bör direkte af Riksdagen få andra kreditiv på sig anvisade än de åt Riksgälds-kontoret beviljade, och att man bör en gång för alla öfverlemnna åt *Fullmäktige* att besluta öfver alla kreditiv, hvilka — såsom detta borde göra — afserena bankaffärer.

Öfverläggningen förklarades slutad, och motionen jemte yttrande hänvisades till Banko-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr Wallenbergs den 29 dennes bordlagda motion, N:o 34, angående blifvande statsläns upptagande i form af perpetuela räntor.

Föredrogs och hänvisades till Banko-Utskottet Herr Wallenbergs den 29 dennes bordlagda motion, N:o 35, angående skyldighet för enskilda banker att med klingande mynt inlösa sina sedlar.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Herr Hasselrots den 29 dennes bordlagda motioner:

N:o 36, angående skärpta ansvarsbestämmelser för oloflig bränvinsförsäljning; och

N:o 37, angående ett förtydligande af Kongl. Kungörelsen om stämplade pappersafgiften, i fråga om expeditionshafvandes rätt att få utbyta makuleradt stämpelpapper.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr von Kochs den 29 dennes bordlagda motioner:

N:o 38, angående upprättande af en stamtrupp i Blekinge län och marinregementets indragning;

N:o 39, angående indragning af båtsmanshället mot vakansafgifterns erläggande; och

N:o 40, angående anvisande af medel för byggande af en stambana mellan Carlskrona och Wexjö.

Föredrogs Herr Rydqvists den 29 dennes bordlagda motion, N:o 43, angående förstärkning af manufakturdiskontens kreditiv på Riksbanken med 500,000 R:dr.

Herr Rydqvist: Till närmare utveckling af min nu föredragna motion får jag anföra följande.

År 1756 grundlades den s. k. manufakturdiskonten medelst kreditiv på Riksbanken emot tre procent ränta, och 1766 öfverflyttades denna lånerörelse från Rikets Ständers manufakturkontor till Kongl. Kommers-kollegium; kreditivet ökades tid efter annan till R:mt 1,500,000, samt vid 1840 års riksdag med . . . . . 750,000, och utgjorde således från och med 1841 . . . . . 2,250,000, allt mot 3 procent, då utlånings- eller diskontråntan var 4 procent. Kreditivråntan förhöjdes åter ifrån 1 Juli 1866 till 4 procent, och diskontråntan därför samtidigt till 5 procent.

Vid 1818 års riksdag afsattes utaf fondens disponibla medel 300,000 R:dr till förlagslån, och enligt Kongl. Brefvet den 14 December 1866 skall förlagslåneanslaget förhöjas med 50,000 R:dr årligen intill en million, hvartill detsamma år 1871 kommer att uppgå. Dessa lån få innehafvas under 8 år.

Det befinnes således, att skillnaden emellan kreditiv- och utlåningsrântan eller 1 procent, jemte den obetydliga, högre förfallorântan va-

rit de tillgångar, som diskontens förvaltare haft att anlita för bestridande af utgifter och omkostnader af alla slag, således till löner, arvoden m. m. samt underhåll af och onera för den fasta egendom å Riddarholmen, som till största delen för Kronans räkning disponerades, på Rikets Ständers begäran af Kongl. Maj:t förklarades vara en manufakturdiskontens tillhörighet och såsom sådan böra i diskontens räkenskaper till visst värde upptagas, men för några år sedan blef till riksarkiv använd.

I tidernas längd uppkom emellertid ett småningom stigande öfverskott eller en nettobehållning, hvilken, i diskontväg använd, lemnade årlig, stigande afkastning.

Man fann nu, att fondens årliga vinst, efter afdrag för alla utgifter, var icke obetydlig. Af detta förhållande begagnade man sig, och när derföre Teknologiska institutet år 1826 inrättades, anvisades hela anslaget för detta institut, eller 21,000 R:dr, att utgå af manufakturdiskontens årliga vinstmedel. Kreditivet på Riksbanken var den tiden 1,500,000 R:dr, och följaktligen fick diskonten från år 1826 betala:

1:o) för kreditivet	3	procent.
2:o) till Teknologiska institutet: å kreditivbeloppet cirka	<u>1½</u>	„
	eller tillsammans	4½ „

under det att diskont- eller utlåningsräntan fortfarande var 4 procent. Vid 1840 års riksdag öfverflyttades visserligen anslaget till Teknologiska institutet på Riksstaten, men samtidigt förordnades, att 21,000 R:dr af diskontens vinstmedel skulle årligen utgå till Riksgäldskontoret. Under 44 år har således manufakturdiskonten till statsbehovens fyllande direkt utbetalt 924,000 R:dr, ett belopp som, med ränta på ränta, motsvarar öfver 3 millioner. Hade nu denna högst betydliga utgift eller särskilda beskattning för fonden kunnat undvikas, skulle denna för längesedan icke behöft anlita Riksbanken om något kreditiv, och ändock kunnat, bättre än hittills, understödja de låneberättigade fabriksnäringarne.

Men icke nog härmed. Man har funnit manufakturdiskont-fonden vara ganska lämplig för anlitanande vid förefallande hvarjehanda behof. Sålunda, då den numera upphörda ulldiskontfondens inkomster icke motsvarade utgifterna, anvisades skilnaden till betäckande af manufakturdiskonten. För ullmagasinsbyggnaden i Norrköping, hvilken nu för tiden till största delen disponeras för Statens ändamål, eller för Kongl. Postverkets och Kongl. Telegrafverkets räkning, mot särdeles låga hyror, får manufakturdiskonten bekosta onera och reparationer och i öfrigt betäcka skilnaden emellan inkomster och utgifter; och då den s. k. hallstämplingen samt derefter ullkontoret i Norrköping upphörde, anvisades på manufakturdiskonten att pensionera vederbörande tjänstemän; hvarförutan fonden fått utbetala, år 1866 för industri-expositionen i Stockholm . . . R:dr 75,000 och år 1868 för expositionen i Paris . . . . . ” 50,000.

Oaktadt alla dessa, högst dryga påkänningar egde manufakturdiskonten enligt 1869 års Statsrevisorers berättelse vid 1867 års slut, — innan afbetalningarne på kreditivet börjat — i kontant och säkra

fordringar	3,803,007: 74,
emot skuld till Riksbanken å	2,287,825: 2,
alltså en behållning af	1,515,182: 72.

Det är nu denna diskontinrättning, som man vill småningom undergräfvä medelst kreditivets på Riksbanken indragning; och det egentliga, åtminstone synliga skälet dertill skulle vara, att hon är för gammal, icke "tidsenlig." Att hon är gammal, kan icke förnekas, då hon redan hunnit öfver 100 år; men det felet har hon gemensamt med det Svenska indelningsverket och den Svenska Riksbanken, dubbelt äldre än hon, men hvilka, så många och så mäktiga vedersakare de än må ega, ändock fortfarande — så hoppas jag åtminstone — skola ega bestånd. Hvad åter "tidsenligheten" beträffar, så vill jag till en början fästa uppmärksamheten derå, att så nyligen som 1848 inrättades i Frankrike en låneanstalt, i det närmaste likartad med den Svenska manufakturdiskonten, hvilken Franska låneinrättning allt mer och mer förkofrat sig, visat sig vara särdeles ändamålsenlig och är den enda institution af 1848 års revolutions regering, som öfverlevat denna. I öfrigt: kan det verkligen vara icke tidsenligt att med lån understödja de väsentligaste af våra fabriksnärningar? Skall det vara enligt med tidsandan att först blottställa dessa närningar för frihandels alla påföljder och nära nog samtidigt beröfva dem de låneutvägar, mot bestämd, billig ränta, som allt hittills varit för dem påräkneliga? Kunna Riksbankens härför disponibla medel på ett bättre, för hela riket mera gagnande sätt användas än till lån och kreditiv åt *näringarne*?

Nej. Det föregifna skälet, att Manufaktur-diskonten numera ej är "tidsenlig," kan ej vara det rätta att man från vissa håll sedan år 1862 ansträngt och fortfarande använder alla sina bemödanden för att få denna inrättning att falla. Hon har ett annat fel, lika ohjelpligt som hennes ålder, det nemligen att utlåna sina medel mot fix, relativt låg ränta. Både i ond och god tid är räntefoten här densamma. Vid finansiella kriser, då räntan, med dess tillbehör, uppjagats i oerhörd grad, har denna diskonts alla disponibla tillgångar utlånats mot den vanliga räntan. Detta fel synes "tidsandan" icke kunna förlåta. Hinc illæ lacrimæ!

Med afseende på den för våra väsentliga fabriksnärningar välgörande verksamhet, som manufakturdiskonten ännu är i tillfälle utofva, får jag, vid ofvan angifna förhållanden, värdsamt föreslå:

att denna diskonts kreditiv på Riksbanken må förstärkas med 500,000 R:dr, eller det belopp som å nämnda kreditiv inbetalts under åren 1868 och 1869.

Om remiss af detta mitt anförande till Banko-Utskottet får jag anhålla.

Öfverläggningen förklarades slutad, och motionen jemte yttrandet hänvisades till Banko-Utskottet.

Föredrogs Herr Rydqvists' den 29 dennes bordlagda motion

N:o 44. om befrielse från och med innevarande år för manufaktur-diskonten att af dess vinstmedel årligen utbetala 21,000 R:dr till Riksgäldskontoret.

Herr Rydqvist: Då manufakturdiskonten haft till åliggande, att under åren 1826—1840 till Teknologiska institutets underhåll, och att derefter från och med år 1841 till Riksgäldskontoret årligen utbetala 21,000 R:dr; men numera, sedan ganska betydliga andra extra anslag och årliga, för denna diskontinrättning i egentlig mening främmande utgifter blifvit på densamma anvisade, samt vidare 500,000 R:dr af diskontens kreditiv på Riksbanken redan blifvit indragna och af diskonten gäldats, ofvanberörda, till Riksgäldskontoret utgående belopp motsvarar ungefärligen diskontens hela behållning för året, och efter all sannolikhet innan kort kommer att öfverstiga denna behållning, så får jag vördsamt föreslå:

att manufakturdiskonten må befrias, från och med innevarande år, från åliggandet att till Riksgäldskontoret årligen utbetala 21,000 R:dr.

Om remiss af detta mitt anförande till Stats-Utskottet får jag anhålla.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandet hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogs Herr Rydqvists den 29 dennes bordlagda motion, N:o 45, om förhöjning af bevillningen å enskilda bankers sedelutgifning.

Herr Rydqvist: Såsom motivering till den nu föredragna motionen får jag endast åberopa mitt angående förhöjd bevillning å enskilda bankers sedelutgifning afgifna yttrande vid remissen af Herr Frisks motion.

Öfverläggningen förklarades slutad, och motionen jemte yttrandet hänvisades till Bevillnings-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Herr Beckmans den 29 dennes bordlagda motion, N:o 46, om ändring af 3 § i Kongl. Förordningen om brännvins försäljning.

Föredrogs och hänvisades till ett Tillfälligt Utskott Herr Nordströms den 29 dennes bordlagda motion, N:o 47, om revision af konsulsstadgan.

Justerades åtta protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 2 Februari 1870.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 31 och protokollet för den 26 sistlidne Januari.

Undertecknad tillkännagaf, att sedan Notarien i Kammarens kansli, vice Häradshöfdingen G. Rudebeck begärt entledigande från sin befattning för att öfvertaga ett tjänsteförordnande vid landskansliet i Carlstad, hade Herr Grefven och Talmannen samt de för Kansliets tillsättning utsedde Herrar ledamöter, med bifall till denna begäran, antagit till notarie efter Rudebeck Kanslisten hos Kammaren vice Häradshöfdingen R. Thorell och till kanslist efter den sistnämnde e. o. Amanuensen vid Kongl. Riksarkivet V. Örnberg.

Herr Grefven och Talmannen förmälde, att under föregående sammanträden hade af Kammaren blifvit till Tillfälligt Utskott hänvisade följande fem motioner, nemligen:

N:o 10, af Herr Falk, om ett tillägg i 24 § Jagtstadgan;

N:o 17, af Herr Häggström, angående en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t om undersökning fram till riksgränsen af en före-